

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Första Kammaren. N:o 26.

Onsdagen den 18 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 11 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet; och

n:o 34, i anledning af kammarens skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 30, i anledning af väckt motion om högre tull å flytande kolsyra; och

n:o 31, i anledning af väckt motion och tillägg till 8 och 12 §§ bevillningsförordningen; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om närmare bestämmelser rörande villkoren för värnpliktiges rätt att afflytta från riket; och

n:o 43, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser om exekutiv försäljning af fastighet.

Vid föredragning af den af herrar *Dahlberg* och *Hägglund* nästlidne dag afgifna och då bordlagda motion, n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag angående vård af enskildes skogar, hänvisades denna motion till särskilda utskottet n:o 2.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets under gårdagen bordlagda memorial n:o 3, i anledning af olika

meningar mellan kamrarna, till hvilket utskott två särskilda motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring af gällande bestämmelser rörande åtgärder mot skogseld böra hänvisas.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Första Kammarens tillfälliga utskotts sistlidne dag bordlagda utlåtande n:o 4.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 14 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens fjärde hufvudtitel, omfattande anslagen till landtförsvaret.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig hemställa, att utlåtandet måtte punktvis föredragas, att föredragningen måtte börja med 1. och fortgå med 2. punkten, att den därefter öfvergår till 6. punkten och sedermera återgår till 3., 4. och 5. punkterna samt därefter föredragas 7. och följande punkter i den ordning, som de särskilda punkterna förekomma i utlåtandet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1 och 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

*Höjning af
anslaget till
aflöning och
rekrytering
m. m.*

Herr vice talmannen: Såsom af utlåtandet framgår, har statsutskottet afstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt, i hvad det afser förhöjd dagaflöning vid viss tjänstgöring för officerare och underofficerare. Detta Kungl. Maj:ts förslag står i full öfverensstämmelse med den framställning, som för lidet år gjordes till Riksdagen och hvilken framställning af Första Kammaren bifölls. Jag får därför hemställa om bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr Björilin: Sedan ordföranden i statsutskottet yrkat bifall till reservationen i denna punkt, lider det intet tvifvel, att ej Kammaren kommer att bifalla densamma. Det skulle således måhända tyckas Kammaren öfverflödigt, att jag tillägger något. Men då det enligt min mening är fråga om en mycket viktig angelägenhet för arméns officerare och underofficerare vid de icke garnisonerade regementena, har jag tänkt, att det icke kunde skada, om jag något rekapitulerade de skäl, som blifvit anförda

för denna förhöjning af dagaföningen, samt måhända tillade några skäl, som jag tror icke blifvit fullt så betonade, som jag anser, att de borde hafva blifvit.

De skäl, som anförts, äro i korthet dels billighetsskäl, dels ock skäl, fotade på rättvisa. Billighetsskålen ansåg departementschefen i fjol vara mycket bindande, och jag kan ej förstå annat än att så borde vara fallet. Om jag tager ett exempel, kanske saken tydligast klargöres. En officer vid ett icke garnisoneradt regemente, t. ex. Jönköpings, kommenderas till beväringsofning, i detta fall å Skillinaryd. Såsom alla veta, hafva dessa öfningar numera utsträckts till att omfatta nästan halfva året. Är han nu gift och med familj bosatt i Jönköping, får han under sin kommandering alldeles nya utgifter för sitt personliga underhåll under nästan ett halft år, men inga däremot svarande minskade utgifter för familjen, hvilken fortfarande bor i Jönköping.

Vidare hafva, såsom jag nyss nämnde, skäl anförts för det rättvisa i denna förhöjning af dagaföningen. Jag ber därvid få påpeka förhållandet mellan den garnisonerade och den icke garnisonerade armén, att det är endast undantagsvis, som officerarne vid den garnisonerade armén skulle behöfva denna förhöjda dagaföning — departementschefen anser på sin höjd 14 dagar om året i medeltal — samt det förhållande, att flottans officerare under långa tider haft samma förmån, hvilken förmån vid vissa tillfällen ytterligare kan ökas genom så kallade dietpengar och mässpengar, hvarigenom förhöjningen af dagaföningen nästan går till dubbla beloppet.

Men detta är dock icke enligt min mening det mest talande skälet för reservationen. Det ligger i själfva den brytningstid, som förefinnes mellan den gamla och den nya organisationen. Visserligen blef 1901 års härordning en väsentlig afprutning af det framlagda kungliga förslaget, men likväl innebär det för det icke garnisonerade befålet en mycket stor förändring i tjänstgöringsförhållanden. Om man i den industriella världen tänker på att förändra en affärsverksamhet, förekommer ju ofta, att man upptager ett anslag, som heter anslag för själfva omorganisationen. Jag anser, att föreliggande anslag till dagaföningens förhöjning just är liktydigt med ett sådant. Då organisationen är genomförd, försvinner det nästan helt och hållet. Sålunda är det nu beräknadt till omkring 400,000 kronor, men när omorganisationen är genomförd, kommer det enligt departementschefens beräkning att endast uppgå till 12,000 kronor om året. Det är således ett anslag, afsedt att lindra öfvergången för större delen af arméns befäl, att göra den så att säga mjukare, icke för våldsam och brådstörtande.

Nu säges det, att man icke kan genom penningar väcka entusiasm och intresse till lifs hos detta befäl, som kommer till mötesplatsen och där får ligga och tjänstgöra, skilda från de sina under en stor del af året. Det är sant, men å andra sidan får man taga i betraktande, att om befålet kommer dit med tanken

Höjning af anslaget till aföning och rekrytering m. m.

(Forts.)

Höjning af an-
slaget till af-
löning och re-
krytering m. m.

(Forts.)

vänd för mycket åt det ekonomiska, kan man ej vänta att få ett godt resultat af dess arbete. För en person som mig, som har äran att föra befäl öfver ett icke garnisoneradt och ett garnisoneradt truppförband, står detta alldeles tydligt. Jag vet, hvilka svårigheter det är att få behålla de bättre officerarne, de mest arbetsdugliga, dem, som med den gamla organisationens milissystem lyckats arbeta sig fram till väl aflönade civila befattningar bredvid den militära. Det går ett år, två år, men slutligen äro de borta. Om man kunde tänka sig, att staten betalade litet rundligare för deras tjänstgöring under öfvergångstiden, till dess deras regemente blir garnisoneradt och de själfva därigenom tvungna att med de sina bo å förläggningssorten, skulle helt säkert öfvergången blifva lättare, denna öfvergång, som ju i sig själf är så vansklig och svår.

Jag ber att på det lifligaste få yrka bifall till hvad reservanterna hafva föreslagit.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt endast yrkats, att Kamraren skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på godkännande af berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Höjning af an-
slaget till ge-
neralitetets-
staten.

Punkten 3.

Herr vice talmannen: Jag tillåter mig hemställa om afslag å den nu föredragna punkten och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren antog det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Punkterna 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Höjning af an-
slaget till in-
tendentur-
kåren.

Punkten 7.

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning antog kammaren det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Punkten 8.

Herr vice talmannen: Jag anhåller att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid punkten fogade reservationen.

*Ökad aflöning
åt vissa
bataljons-
läkare.*

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kam-
maren antog det förslag, som innefattades i den vid punkten af-
gifna reservation.

Punkterna 9—20.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Herr Söderberg: Herr grefve och talman! Skälet för en höjning af de värnpliktiges dagaflöning har jag hufvudsakligen anfört uti motiveringen af min motion, men vill dock ytterligare inför denna kammare betona, att missbelåtenheten med den låga dagaflöningen är så godt som allmän inom hela landet, i synnerhet hos de mindre bemedlade folkklasserna.

*Höjning af an-
slaget till de
värnpliktiges
aflöning m. m.*

20 öre om dagen är ju en alltför knappt tilltagen aflöning, då man tänker efter, att den värnpliktige är ålagd hålla sig med både den ena och den andra småsaken för dagligt bruk. Han har icke ens så mycket öfver, att han kan köpa sig en kopp kaffe eller ett glas dricka. Detta alstrar ju missnöje.

Den ökade kostnaden för staten skulle ju rikligen blifva ersatt, om man härigenom lyckades inskränka den nu rådande ut-
vandringen af värnpliktige. Det är verkligen sorgligt att se, huru mycket ungt folk som nu lämnar sitt land. För min del anser jag det vore både rättvist och billigt, om Riksdagen beviljade de värnpliktige ytterligare 30 öre, eller tillhoppa 50 öre om dagen.

Jag skall därför be att få yrka bifall till reservationen, hvilken i hufvudsak är lika med min motion.

Friherre Palmstierna: Det har här yrkats bifall till den vid punkten fogade reservation, hvarigenom dagaflöningen skulle höjas från 20 öre till 50 öre äfven under den långa rekrytskolan, och för detta yrkande ha anförts skäl, som jag tager mig friheten att söka bemöta.

Ett af de skäl, som kännas slående, innan man går dem närmare in på lifvet, är utvandringen. Att utvandringen ökats, är ju ett sorgligt faktum, men frågan är, om detta är beroende på värnplikten och dagaflöningen. Om man ser på proportionen mellan de utvandrande och de värnpliktige, så torde den vara ungefär densamma under olika år, antingen emigrationen ökats eller minskats, hvilket visar, att emigrationens ökning eller minskning

Höjning af an-
slaget till de
värnpliktiges
aflöning m. m.
(Forts.)

beror på ekonomiska omständigheter såväl här i landet som i Amerika och icke på en mer eller mindre tung värnplikt. Och gå vi till ett annat land, Norge, där ingen förändring i värnplikten skett, så finna vi, att där är det på alldeles samma sätt som i Sverige, eller att emigrationen ökats under de senare åren, detta beroende på samma förhållanden. Jag tror således, att utvandringen icke alls har med den saken att göra.

Det sades, att en höjning i dagaflöningen äfven skulle vara lämplig för att förebygga missnöje och för att göra dessa värnpliktige gynnsamt stämda mot värnplikten. Jag tror icke, att vi ännu hafva kommit så långt här i Sverige, att vi skola betala folk för att de skola blifva gynnsamt stämda mot hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutat såsom för landet nyttigt, utan är en lag gifven, så uppfylles den, och det är icke fråga om att betala folk för att få dem gynnsamt stämda mot lagen. Det sades vidare, att 20 öre är alldeles för litet för att skaffa det allra nödvändigaste, såsom bland annat en kopp kaffe eller ett glas dricka. Det allra nödvändigaste få de värnpliktige af kronan. Ännu är visserligen husrummet tämligen tarfligt, då dessa baracker, som nu begagnas, ej äro afsedda för lång tjänstgöring, men i samma mån som kaserner byggas, få de värnpliktige goda husrum. Födan är bättre än i något annat land utom möjligen i England. På samma sätt är det med kläderna. Således tror jag, att om vi jämföra våra förhållanden med förhållandena utomlands, där denna dagaflöning, om jag så får kalla den, eller detta penningetillägg endast utgör 6, 8 eller 10 öre — utom i Schweiz och Norge, där det ju är betydligt högre — vi måste säga, att svenska folket antingen är mycket rikt eller också mycket bortskämdt, när det icke kan nöja sig med detta tillägg af 20 öre, då andra hafva så betydligt mycket mindre.

Vi få dessutom tänka på hvad detta kostar. Dessa 30 öre kosta 1,000,000 kronor om året. De värnpliktiges tjänstgöringsdagar äro i rundt tal $4\frac{1}{2}$ millioner, däraf å repetitionsöfningarna 1 million; således $3\frac{1}{2}$ millioner tjänstgöringsdagar på rekrytskolan. Och om penningetillägget för dessa ökas med 30 öre per dag, så skulle utgifterna ökas med omkring 1,000,000 kronor, hvilka skulle tjäna till att göra de värnpliktige gynnsamt stämda.

Herr greve och talman! Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungberg: Om man ser på den till nära en half million kronor uppgående tillökningen i kostnaderna för beväringmännens inskrifning, redovisning och aflöning, så kan man ej annat än högakta det nit, som hos krigsstyrelsen uppenbarar sig för att hålla armén *fulltalig*. Men ser man åter på det faktum, som alla känna, att tusental af våra värnpliktige årligen strömma ut ur landet, utan att något göres för att hindra detta, så måste man något modifiera den åsikt man förut hyst. Ur en för några år sedan i generalstaben utarbetad öfversikt öfver de värnpliktige

inhämtar man, att under de tio åren 1888—1897 hafva af be-
 väringsmännen utvandrat 44,240 personer, d. v. s. 4,424 personer
 om året i medeltal, och det är väl bekant, att under de senare
 och senaste åren detta antal ökats. Särskildt under detta år ser
 det ut som om en ännu större massa af dessa värnpliktige skulle
 utvandra. Detta är en ganska allvarsam och mycket betänklig
 sak. Icke nog med att armén kan komma att sakna sitt kanske
 dugligaste folk, ty man kan ju icke möta fienden med gubbar och
 pojkar, än mindre med rullor och papper, utan därtill kommer,
 att jordbruket i flera delar af vårt land saknar tillräckliga ar-
 mar och att industrien kämpar med stora svårigheter icke blott
 med anledning af de nya skatter, som drabba densamma, utan
 äfven med anledning af bristen på folk. Och orsaken, hvarför vi
 hafva så svårt att konkurrera med utlandet med dess ofantligt
 stora arbetsskaror, ligger ju väsentligen i saknad af god tillgång
 på arbetare samt i de höga arbetslöner, som däraf blifva en följd.

Under sådana förhållanden frågar man sig: Skall då ej någon-
 ting kunna göras för att hejda denna skadliga utvandring? — Nej,
 säger häglösheten och likgiltigheten; det kan ingenting göras
 däremot. Men är detta så alldeles säkert? Finns det ej exempel
 från utlandet, att det kan göras något? Man skulle ju t. ex.
 kunna föreskrifva, att de värnpliktige, som söka att få afresa ur
 riket, först skulle förete bevis att de fullgjort sin värnplikt, och
 man kunde äfven ålägga hvarje karl, som ville utvandra att, om
 han ville undgå exercisen, i sådant fall erlägga t. ex. 100 kronor.
 Detta skulle ej göra så obetydligt; det skulle utgöra nära en half
 million kronor om året, hvilka kunde komma andra ändamål, sär-
 skildt militära, till godo.

Det har varit en önskan hos många, att något skulle göras,
 och jag har för några år sedan tagit mig friheten att väcka en
 motion i detta ämne, hvilken motion vann understöd af flera
 framstående ledamöter i denna kammare, och en stark minoritet,
 38 mot 56, röstade för densamma. Vi borde väl hafva skäl att
 hoppas, att Kungl. Maj:t skall till en annan riksdag taga denna
 sak i öfvervägande och inkomma med en framställning därom.
 Då man ända till sista skärffven söker utkräfvat skatter för att
 anskaffa vapen, materiel och fästningar, kan det ej vara rätt att
 låta dem, som skulle använda dessa vapen och försvara dessa
 fästningar, öfvergifva det land, som fostrat dem och som de borde
 anse sig pliktiga att värna och skydda.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr
 talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats, dels
 att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, att Kam-
 maren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag,
 som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda
 yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets
 hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Höjning af an-
 slaget till de
 värnpliktiges
 aflöning m. m.*
 (Forts.).

Punkterna 22—26.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

*Höjning af
anslaget till
arméns diverse
intendentur-
och sjukvårds-
behof.*

Herr Nyström, Carl: Det var min afsikt att i sammanhang med anslaget till militärläkares undervisning framställa några tankar i detta ämne, men jag kan lika gärna göra det vid den nu föredragna punkten, ty jag ämnar icke framställa något ändringsförslag eller utöfva någon kritik, utan jag vill endast framhålla ett intresse i afseende å den militära sjukvården, hvilket snarare ligger vid sidan af de af regeringen framställda yrkandena.

Anledningen hvarför jag begärt ordet är följande. Förra året hade jag ett kort anförande om en tanke, som länge legat och grott hos mig och förmodligen äfven hos andra, den tanken nämligen, att det måhända vore dålig hushållning att låta dessa mer eller mindre i sina läkarestudier framskridna beväringmän exercera, och att det vore vida bättre och vida mera i krigföringens intresse att redan från början låta dem öfva sig i sådana ting, där de kunde blifva till större nytta, nämligen i den praktiska sjukvården, och detta allt utan afseende å examina och ålder. Jag skall härvidlag be att få omtala en händelse från år 1864, som ännu lifligt står i mitt minne. Under våren nämnda år förmärktes oupphörliga förbud till ett stundande krig, och man gjorde äfven sina förberedelser för ett sådant, ofta nog på ett ganska märkligt sätt. En gång vid en föreläsning i anatomi i Uppsala kom då ett bud till alla studenter — äfven till dem, som på den medicinska banan icke hunnit stort längre, än att de tillkännagifvit sin *afsikt* att blifva läkare — en anmaning att anmäla sig för att taga emot kommendering såsom militärläkare, naturligtvis såsom biträden i de lägsta graderna. Detta bud framfördes, som sagdt, vid en föreläsning i anatomi med en viss högtidlighet, och Upplands regementes officerare voro närvarande såsom insegel på att meningen var krig och allvar. I händelse af krig skulle det äfven nu nog komma att gå så, att man på detta sätt finge taga i anspråk hvar enda en, som har anstrykning af medicinska studier, ja, t. o. m. sådana som endast, om jag så må säga, ådagalagt medicinska afsikter. Då är det väl bättre, att de kunna *något*, än att de kunna rakt ingenting, och att deras värnepliktstid användts så, att de erhållit lämplig undervisning och kunna blifva till någon nytta såsom läkarebiträden. Ja, det vore utan allt tvifvel synnerligen lämpligt, att de under sin beväringstid erhöle undervisning af den militärläkare som finnes eller — hvarför icke? — t. o. m. af en erfaren, skicklig och förständig sjuksköterska. De kunde då få lära sig hvad förr plägade kallas den »lilla kirurgien», d. v. s. konsten att utföra smärre operationer, att anlägga förband, att vårda och sköta en sjuk, att hålla i ordning ett sjukrum, att desinficiera, att bereda läkemedel o. s. v. — alla dessa hundratals

viktiga åtgärder, som det är nödvändigt att lära känna för dem, som skola utföra sjukvård, och hvilket möjligen skulle kunna inhämtas på den tid som är anslagen åt beväringsofningarna. En man som hade lärt sig detta — och antalet fall af denna art är mycket stort — och genom erfarenhet sedermera så småningom stigit i graderna, skulle då som biträde vara till väsentlig nytta och alldeles säkert göra större nytta vid denna sjukvård, som, säga hvad man vill, i händelse af krig kommer att visa fruktansvärda luckor — han skall göra större nytta där, säger jag, än om han stickes in uti ledet. Hvad jag nu uttalat beror ingalunda på någon ringaktning för mannen i ledet, utan endast på öfvertygelse därom, att, då en man med speciella funktioner kan göra mera nytta än som man i ledet, han också skall användas i denna särskilda egenskap.

Jag tror därför, att om man ville gå till väga på ett sådant sätt, man skulle kunna vinna ett slags reservister, af enklaste slag visserligen, men dock dugliga i mångt och mycket, för att utgöra en nödvändig förstärkning af våra militära läkarekrafter. Nog begriper äfven jag, att dylika reservister ej kunna kallas läkare, knappt läkarebiträden, men de hafva dock erhållit ett slags sjukvårdsutbildning med anstrykning af läkarevetenskap. Fran läkarevetenskapens synpunkt stå de visserligen synnerligen lågt, men i krig får man hjälpa sig med de resurser, som finnas, så godt man kan, och jag tror, som sagdt, att de skulle göra afsevärd nytta. Om en läkarekandidat under sin öfningstid finge gå igenom en sådan kurs, tror jag äfven, att han, då han vunnit en legitimerad läkares ställning, skulle hafva åtskillig nytta af mycket, som han fått lära under sin öfningstid uti den lilla kirurgien. Det är nämligen så för närvarande, att många framstående läkare vid sådana smärre operationer äro föga förfarna, hvilket i själfva verket är helt naturligt, då de arbeta med sjuksköterskor, underläkare och en hel stab af biträden, hvilket gör, att de icke behöfva sysselsätta sig med dessa saker, då de hafva än viktigare ting om händer. Men hafva de en gång fått lära sig detta, tror jag, att det bör vara dem till hjälp och nytta äfven för framtiden. Under sådana förhållanden menar jag, att detta är en tanke, som är värd att uppmärksammas.

Jag har naturligtvis intet yrkande att göra, utan jag har endast velat rekommendera denna tanke till höga vederbörandes uppmärksamhet, och detta så mycket hellre, som jag vet, att densamma vunnit rätt betydande anslutning i Andra Kammaren.

Friherre Palmstierna: Den föregående talaren hade visserligen intet yrkande, men han framställde en principfråga, hvilken, som han nämnde, vunnit särskildt understöd i Andra Kammaren. Ja, det är just på denna principfråga, som reservanterna i Andra Kammaren inom utskottet stödt sitt afslagsyrkande i denna punkt, och därför torde icke den föregående talarens yttrande här böra stå oemotsagdt, då jag för min del tror, att den af honom utta-

*Höjning af
anslaget till
arméns diverse
intendentur-
och sjukvårds-
behof.*

(Forts.)

Höjning af
anlaget till
arméns diverse
intendentur-
och sjukvårds-
behof.
(Forts.)

lade tanken icke är fullt hållbar. Han anförde ett exempel från 1864 års krig. Ja, då var det nöden som dref, då fick man taga hvad man kunde och söka så fort som möjligt få dessa medicine studerande utbildade till någonting. På samma sätt är det, när krig utbryter, då får man anlita fältskärer och andra, men därför är det väl icke sagt, att dessa kunna användas såsom fullt utbildade regements- och bataljonsläkare. När krig utbryter, befordras äfven alla kadetter genast till officerare, men därför är det väl icke nödvändigt eller lämpligt att under fred korta af ett år af deras utbildning och taga ut dem till officerare. Här gäller frågan att fullt ordna utbildningen för förhållandena under fred, ty vid mobilisering inträda helt andra förhållanden.

Man anser nu, att dessa värnpliktige borde under sin första värnpliktstid, dessa 112 dagar, i stället för att gå som män i ledet erhålla öfning i den mindre kirurgien etc. En hel del medicinska militära auktoriteter hafva dock, och som jag tror med all rätt, uttalat en alldeles motsatt åsikt. De säga, att man, för att blifva fullt utbildad läkare för armén, bör hafva lefvat soldatens lif; man måste äfven i detta afseende hafva passerat graderna, man måste lära sig känna till soldatens beklädnad, huru ranseln trycker, hurudana skodonen böra vara, huru fötterna skola skötas etc., och vidare bör man känna till matens beskaffenhet och ansträngningarna och allt sådant mera. Under tre å fyra månader böra de således lefva soldatens lif för att sedermera veta, hvad som kan förekomma och hvad som kan hjälpas. Jag tror att detta är en principfråga, som det är af mycken vikt att man har klart för sig, när det är fråga om att fullständigt utbilda sina militärläkare.

Utskottet har likväl sagt, att en dylik speciell utbildning möjligen skulle kunna äga rum under repetitionsöfningarna, och det kan ju möjligen låta sig göra. Men under rekrytöfningarna veta ju många af dessa tjuguetåringar icke ens, om de komma att inträda i den medicinska fakulteten. Repetitionsöfningarna skulle möjligen för medicine studerande kunna framskjutas några år, och dessa borde då icke behöfva tjäna längre såsom män i ledet, ty det hade de undanjordt under rekrytöfningarna, och vid dessa repetitionsöfningar kunde tiden då användas för att göra dem förtrogna med den så kallade mindre kirurgien samt till speciella tillämpningsöfningar för militära ändamål. Jag kan alltså instämma uti hvad utskottet uttalat därutinnan, »att det bör tagas under öfvervägande, i hvad mån möjligen repetitionsöfningarna må kunna tagas i anspråk för den speciella utbildningen till militärläkare af värnpliktige medicine studerande». Men under rekrytöfningarna tror jag att de böra tjänstgöra i ledet.

Jag har naturligtvis intet yrkande att göra annat än om bifall till utskottets förslag.

Herr Nyström, Carl: Det är nog i viss mån ett missförstånd att här tala om att kunna utbilda ett slags läkare, som

kunde förtjäna detta namn. Det kan det icke blifva fråga om, men när de *blifvande* läkarne i händelse af krig i alla fall komma att användas till denna tjänstgöring, och när de redan nu oftast placeras på sjukvårdsafdelningen, så vore det väl bättre, att de så snart som möjligt komme in på denna afdelning och där förvärfvade någon öfning och skicklighet af den art, som i mitt föregående anförande framhölls. Men man må icke inbilla sig, att det kan vara fråga om att skapa en läkarekår, och den kritik, som riktas emot denna tanke, därför att dessa värnpliktige helt visst skulle visa sig vara dåliga *läkare*, den träffar icke, ty det kan icke blifva tal om annat än att utbilda dem till *biträden* vid sjukvården, och såsom sådana böra de göra mycken nytta. Att veta huru ränseln trycker och huru stöflarna sitta, det kan ju vara mycket bra, och det få de ju i alla fall förskaffa sig kunskap om, men att ställa upp en sådan grundsats, som den föregående talaren uttalat, det är ungefär detsamma som att säga, att en skicklig läkare bör hafva haft alla möjliga sjukdomar för att veta, huru de kännas, och sålunda bättre kunna bota dem, och det är väl i alla fall för mycket begärtdt.

För öfrigt ber jag få säga, att det redan nu i allmänhet tillgår på det sätt, att de värnpliktige, som befinnas hafva på något sätt börjat sin läkarekurs, efter några få dagars marschöfningar uttagas till biträden vid sjukbarackerna och alla sådana arbeten, som vid dem förekomma. Under sådana förhållanden är det ju nu icke fråga om någonting annat än om en utsträckning och ett lagfästande af hvad som redan nu äger rum.

Herr Lindgren: Den diskussion, som ägt rum om den 27 punkten, har rört sig om militärläkares undervisning, men om den frågan har Kammaren fattat beslut under den 19 punkten, och jag tror därför, att den saken redan får anses vara klarerad. Med anledning af hvad under diskussionen yttrats, vill jag endast fästa uppmärksamheten på den tanke, som redan i fjol, då frågan var före, påpekats, nämligen att det väl lärers kunna finnas någon möjlighet att kunna arrangera saken så, att de unga medicine studerandena som befinna sig i värnpliktsåldern få uppskof med fullgörandet af värnplikten, till dess att de hunnit aflägga medicine kandidatexamen, hvarefter de mycket väl såsom värnpliktige kunna användas till medicinsk verksamhet och för densamma äro rustade på ett sådant sätt, att de därvidlag kunna blifva till ganska väsentlig nytta. De behöfva då icke betraktas såsom sjukvårdare eller sjukhushjälpare, utan de kunna blifva verkliga biträden i läkarevården. Om denna tanke fullföljes — och inga särskilda svårigheter torde förefinnas att lösa frågan på sådant sätt — tror jag, att man är inne på rätta vägen.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan.

*Höjning af
anslaget till
arméns diverse
intendentur-
och sjukvårds-
behof.*
(Forts.)

Punkterna 28—42.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Punkten 43.

Herr Hägglund: Herr grefve och talman! Mina herrar! I fjol beviljade Riksdagen såsom bekant ett extra anslag af 450,000 kronor för skytterörelsens befrämjande. I år har statsutskottet föreslagit en höjning af 50,000 kronor i likhet med hvad Kungl. Maj:t i sådant hänseende begärt, eller att anslaget således skulle bliwa 500,000 kronor. Då jag emellertid anser denna höjning vara för liten, måste jag vidhålla hvad jag i min motion yrkat. De skyttar, hvilka äro berättigade att deltaga i skyttetäflingarna, beräknades i fjol till ett antal af 60,000. I år har denna siffra ökats till 75,000. De skytteföreningsmedlemmar, som voro berättigade till bidrag för inköp af ammunition, uppskattades i fjol till 65,000, i år har detta antal sprungit upp till 90,000. Sammanställer man dessa siffror med den föreslagna ökningen af anslaget, så finner man, att anslaget icke följt med utvecklingen af skytterörelsen. Om man skulle lämna ett anslag, motsvarande skytterörelsens tillväxt, skulle Riksdagen nu anslå ett vida högre belopp än hvad centralstyrelsen för skytteföreningarna själf begärt. Da så är förhållandet, synes mig den af utskottet vidtagna sparsamhetsåtgärden icke vara fullt praktisk. Utskottet, som välvilligt konstaterar, att skytterörelsen inom vårt land tagit en glädjande och storartad ökning, har såsom skäl för afslag å min motion framhållit dels anslagets hastiga stegring, dels ock att man bör taga hänsyn till andra här föreliggande anslagskraf. Härtill vågar jag vördsammast erinra, att det är en nödvändig följd och helt naturligt, att man måste låta anslaget följa med utvecklingen af skytterörelsen, försävidt man önskar bibehålla den vid samma lifskraft som den nu har. För det andra synes mig detta anslag vara för vårt försvar det snart sagdt viktigaste, åtminstone i förhållande till dess belopp. Jag grundar denna min åsikt därpå, att skjutskicklighetens förvärfvande och vidmakthållande är, så att säga, försvarets A och O. Den ingifver soldaten mera mod, förtröstan och själfthit, så att han i farans stund kan se fienden i hvitögat. För den som varit i tillfälle att åse, hurusom arbetarne och deras söner samt bonden och dennes söner på, snart sagdt, hvarje ledig stund i samdräkt och enighet mötas vid skjutbanan för att där i ädel täflan söka förvärfva sig skjutskicklighet, för den som därjämte känner och vet, huru många af dessa män äro själfva för eget lifsuppehälle i behof af de medel, som de måste använda för anskaffande af den ammunition de förbruka vid skjutöfningarna — för denne synes detta anslag såsom en obetydlig gård af uppmuntran.

Jag får, på grund af hvad jag sålunda yttrat, yrka bifall till min motion eller att Riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål bevilja ett anslag af 550,000 kronor.

Friherre Palmstierna: Den förre talaren har yrkat bifall till sin motion, eller att 550,000 kronor skulle anslås i stället för de af statsutskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition föreslagna 500,000 kronor. Han yttrade därvid, att anslaget icke följt med skytterörelsens utveckling. Det tror jag är en sats, som man icke bör uttala. Om man går några år tillbaka, så skall man finna, att för en 10 å 15 år sedan var anslaget icke mer än 40,000, 50,000 å 60,000 kronor, och sedan har det undan för undan höjts, så att det för två år sedan var uppe i 400,000 kronor. I följd höjdes det ytterligare till 450,000 kronor. I år är det 500,000 kronor som det gäller. Således har anslaget ökats år från år med 50,000 kronor. Detta kan ju fortgå, och då är det hvad man skulle kunna kalla en lugn utveckling, som man hoppas icke skall kasta fram eller tillbaka.

*Anslag till
det frivilliga
skytteväsendets
befrämjande.*
(Forts.)

På sidan 120 i sitt betänkande har statsutskottet framhållit, att om »till följd af skytterörelsens utveckling detta belopp finnes otillräckligt, torde vid nästa års riksdag åtgärd för bristens fyl-lande kunna vidtagas. Då torde äfven frågan om landstormens organisation, hvaraf det frivilliga skytteväsendets ytterligare utveckling är nära beroende, kunna, i större utsträckning än vid innevarande års riksdag kan ske, framläggas för Riksdagen, och således båda dessa frågor i ett sammanhang tagas under ompröfning». Detta har för utskottet varit ett tillräckligt talande skäl för att stanna vid Kungl. Maj:ts proposition, såväl med fullt in-seende — såsom också framhålles — af vikten af skjutskicklighe-tens förvärfvande och vidmakthållande, som ock med fullt erkän-nande af de personliga uppoffringar, som af så många af de mindre bemedlade krafterna frivilligt göras för försvaret på detta sätt.

På grund häraf skall jag tillåta mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring att, på sätt herr Högglund föreslagit, anslaget för år 1904 bestämdes till 550,000 kronor; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja be-svarad.

Punkterna 44 och 45.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 46.

Lades till handlingarna.

Punkterna 47—49.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 14 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående personalen vid statens järnvägar, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Begärd anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 14 och 17 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för utvidgning och fördjupning af Albrektsunds kanal.

Herr Wijk: Såsom herrarne torde finna, har Kungl. Maj:t begärt ett anslag af 314,000 kr. för fördjupning och upprensning af Albrektsunds kanal, samma kanal, för hvars upprensning 1841 års Riksdag lämnade bidrag. För min del skulle jag helst vilja yrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning, men med hänsyn till den mycket ansträngda budgeten skall jag för min del komma med ett blygsammare yrkande, åtminstone för närvarande. Utskottet erkänner, »att en utvidgning och förbättring af Albrektsunds kanal skulle vara till stort gagn för kustfarten inom den bohuslänska skärgården samt därigenom befordra såväl handelsomsättningen och persontrafiken som ock fiskerinäringen därstädes». Går man till den militära auktoriteten — jag menar härvidlag chefen för flottans stab — så finner man, att han uttalat, att om Albrektsunds kanal blefve fördjupad på nu föreslaget sätt, så skulle kanalen med trygghet kunna passeras af åtskilliga slag krigsfartyg; han säger vidare, att »förverkligandet af samma förslag i hög grad skulle befrämja såväl ångbåtstrafiken som fraktfarten i öfrigt inomskärs till och från Marstrand», och han slutar med att förslaget genomförande kunde anses vara af stor betydelse.

Nu har utskottet velat jämnställa upprensningen af denna kanal med upprensningen af åar och smärre farleder. Denna jämförelse synes mig icke vara hållbar. Denna upprensning synes mig däremot vara alldeles enahanda med t. ex. upprensningen och fördjupningen af Kalmar sund, till hvilken 1897 års riksdag lämnade ett anslag af 402,000 kronor. Jag vill visserligen medgifva, att Kalmar sund har större strategisk betydelse än den nu ifrågasvarande kanalen. Men går man litet längre upp i landet, kommer man till en kanal, som heter Väddö kanal. År 1897 beviljade Riksdagen ett anslag å 500,000 kronor för denna kanal utan några sådana villkor, som nu ifrågasatts; de villkor, som då uppställdes, inneburo endast att kommunerna skulle lämna plats för upplag af sten och grus samt den mark, som kunde behövas för

kanalen. Nu däremot ifrågasätter man, att kommunerna skola släppa till öfver 100,000 kronor. Enligt mitt förmenande är det icke tänkbart att åstadkomma något dylikt. Man pekar på det lilla Marstrand; men den som känner till förhållandena därstädes, lär icke kunna räkna på något bidrag därifrån; efter hvad jag hört skall kommunalskatten där gå öfver 7 kronor på bevillningskrona. Att få något bidrag af kommunerna längs kusten är ej att hoppas på, såvida man icke i all tysthet syftar på Göteborg. Men hur kan man föreställa sig, att Göteborgs stad skall vilja lämna något bidrag för en kanal, som ligger 4 mil ut i skärgården?

På grund af hvad jag anfört skall jag för tillfället yrka bifall till utskottets förslag, men med ogillande af motiveringen.

Herr Lithander: Jag befann mig i den bohuslänska skärgården, just då budskapet kom, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkt upprensningen af Albrektsunds kanal. Jag fick således bevittna den glädje, som detta uppväckte inom alla kretsar i skärgården, särskildt hos fiskarbefolkningen och skepparne. Däraf uppkommo nämligen förhoppningar om att det största hinder, som för närvarande finnes för ett gynnsamt bedrivande af sjöfart vid bohuslänska kusten, skulle komma att försvinna. Det var icke allenast glädje öfver den ekonomiska fördel, som befolkningen kunde vänta sig af undanröjandet af detta hinder, utan därtill fanns också ett annat skäl, nämligen att när denna inre farled blefve användbar, skulle de förhållanden upphöra, som nu äro en plåga för hela skärgården. Det förhåller sig nämligen så, att för att komma in i yttre farleden måste man ut till hafs i hvilket väder som helst. Det är ingen småsak för dessa skeppare med små jakter att gifva sig ut mot en västlig storm med en massa klippor på ena sidan, mot hvilka klippor de hvilket ögonblick som helst kunna krossas. Det är ej heller någon småsak för en liten skeppare, som skall segla norr eller söderut, att nödgas ligga två eller tre dagar i Marstrand eller Kalfsund och afvakta tjänligt väder; ty understundom är det fullkomligt omöjligt att komma ut. Den som känner förhållandena i skärgården och vet, hvilken betydelse denna inomskärsfarled har för hela länet, skulle sannerligen icke gärna i likhet med statsutskottet vilja rösta för afslag. Det är min lifliga öfvertygelse, att om statsutskottets ledamöter haft personlig kännedom om förhållandena i den bohuslänska skärgården, skulle de icke kunnat fatta detta beslut. Ty det belopp, som här är i fråga, är verkligen icke af den beskaffenhet, att staten har anledning att neka det samma, då det gäller ett helt läns befolkning eller åtminstone hela skärgårdens befolkning från Göteborg till Strömstad; och denna befolkning är i öfrigt icke så ofantligt väl lottad. Jag kan försäkra — och det veta nog herrarne själfva — att ett mera hårdförtjänt bröd än denna fiskarbefolkning åter kan knappast tänkas, ty dess förvärfvande är ganska ofta förenadt med lifsfara. Det

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal

(Forts.)

synes mig då som om det vore skäl i att Riksdagen tillmötesginge ett så billigt anspråk som detta. Det är dock 63 år sedan staten offrade någonting för denna farled, och det är mer än 20, ja 30 år, som den har varit obegänelig för jag vill icke säga djupgående fartyg, utan t. o. m. för lastade jakter; och af ångbåtar, som trafikera västkusten, är det endast två, som under mycket gynnsamma förhållanden kunna våga sig in i Albrektsunds kanal, och då måste de gå med minsta möjliga fart.

Det är underligt nog att statsutskottet synes i så hög grad hafva ringaktat de värdefulla upplysningar, som statsrådet och chefen för civildepartementet lämnat vid denna Kungl. Maj:ts framställning. Enligt min uppfattning kan knappast ett ärende framföras bättre motiveradt än detta. Så yttras här i början: »Öfver denna landstingets framställning har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 20 maj 1902 afgifvit infordradt utlåtande», som lyder så här: »Då farleden genom Albrektsund fortfarande och kanske i ännu högre grad än förut vore af stor betydelse för såväl handels- och sjöfarts- som militära intressen, hemställer styrelsen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes aflåta nådig proposition till Riksdagen om anvisande af ett belopp af 314,000 kronor för utvidgning och fördjupning af kanalen»; och chefens för flottans stab yttrande har hr Wijk redan uppläst. Detta yttrande går ut på att kanalen vore af behof äfven för flottan. Marstrands stadsfullmäktige hafva till Kungl. Maj:t aflåtit en skrifvelse, i hvilken de framhålla, att denna farled mellan Marstrand och Göteborg, som för hela länets kust är af den största betydelse, dessutom för staden Marstrand har ett alldeles särskildt värde. Därjämte hafva 1771 personer till Kungl. Maj:t framställt en underdånig anhållan, att Kungl. Maj:t måtte bringa denna fråga till ett lyckligt slut. Jag skall icke besvära kammaren med att åhöra ett stycke af motiveringen, som innehåller ett mycket talande bevis för nödvändigheten af detta förslag; men jag skall, med anledning af hr Wijks yttrande om Marstrands oförmåga att bidraga härtill, be att få bestyrka hvad herr Wijk yttrade genom ett bref, som jag alldeles nyss mottog från ordföranden för stadsfullmäktige i Marstrand. Han beklagar det hårda villkoret, att orterna skulle lämna bidrag till denna kanals upprensning, som väl icke kan betraktas annorlunda än såsom en statsangelägenhet. Han yttrar med afseende å tillståndet i Marstrand, att fattigdomen är stor, och större blir den, om icke någon ändring till det bättre inträffar. Befolkningen smälter ihop, husen intecknas allt mer och mer, där detta kan ske, och fastigheternas saluvärde sjunker alltjämt. Här talas ständigt om emigration och oförmåga att längre existera här. Från landstinget kan intet vidare påräknas. Genom Riksdagens beslut om järnvägen har landstinget fått en utgift för jordlösen, som säges uppgå till omkring två millioner. Härtill få skärgårdskommunerna bidraga utan att man däraf kan se någon nytta för dem inom öfverskådlig tid. Albrektsunds kanal skulle just för dessa vara en ersättning af stor betydelse. Vill-

koret att kommunerna skulle bidraga är således för frågan dödande. Ty därifrån kan intet bidrag påräknas.

För min enskilda del måste jag bekänna, att det gjort ett smärtsamt intryck på mig, att denna framställning blifvit så behandlad i statsutskottet, som den blifvit, och jag skulle liksom herr Wijk gärna velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Men det är väl föga utsikt att denna gång nå ett önskvärdt resultat med ett sådant yrkande, och jag skall därför i dag inskränka mig till att instämma i herr Wijks yrkande.

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

Herr Fränckel: Då de båda sista ärade talarne enat sig om det slut, till hvilket utskottet kommit, så skulle det ju egentligen icke behövas att lämna några ytterligare upplysningar från utskottets sida, men då man fäst sig vid att utskottet anfört de skäl, som varit nödvändiga för att komma till detta slut, så skall jag be att få nämna hvarför utskottet beslöt sig härför.

Herrarne torde påminna sig, att redan vid remissen af den kungl. propositionen ställde man, med fästadt afseende på budgetens beskaffenhet, den uppmaningen till statsutskottet, att utskottet skulle tillse i hvad mån det vore möjligt att, utan att träda viktiga behof för nära, vid behandlingen af Kungl. Maj:ts proposition, göra de besparingar, som vore möjliga. Vid meddelandet af denna föreskrift visste Riksdagen väl, att så beskaffade anslagsbehof, redan innan de framlades för Riksdagen, blifvit af myndigheterna pröfvade, men att man kanske i vissa fall finge gå ännu längre i sparsamhet. Hvad har då varit naturligare än att utskottet vid behandlingen af hvarje så beskaffadt anslag som det föreliggande måst se till, huruvida anslagsbehofvet vore af den trängande beskaffenhet, att det *redan nu* borde tillgodoses? För min enskilda del gick jag verkligen med denna uppfattning till behandlingen af det nu föreliggande förslaget. Man kan väl icke neka till, att man, när man ser huru frågan om anslag till uppuddring af Albrektsunds kanal under arens lopp varit behandlad, måste, om man också är fullt förvissad om att här föreligger ett verkligt behof, komma till den uppfattning, att frågan är af den beskaffenhet att den skulle vinna på att man väntar något, innan man fattar beslut. De sista ärade talarne hafva ju också själfva kommit till det resultat, att man i år icke bör fatta något beslut i saken. Jag skall därför icke uppehålla kammaren med att framhålla, huru Kungl. Maj:t ansett denna fråga och hvad som kunnat vara anledningen till att den flera gånger förut blifvit undanskjuten.

Jag skall endast hålla mig till hvad som anmärkts därom, att man skulle ställa för stora anspråk på vederbörande orter. Det är för det första alls icke ovanligt, att man, när en fråga undanskjutes, till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t ville tillse, huruvida icke fran andra håll några bidrag kunna beredas, och i detta afseende föreligga ganska viktiga prejudikat. Det kan väl icke förnekas, att när man af handlingarna finner, att kanalen ur-

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

sprungligen blifvit anlagd på statens bekostnad, att framställning gjorts från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, huruvida kanalen icke kunde få upplåtas åt enskilde för upptagande af kanalafgifter för bestridande af underhållskostnaderna; när man vidare finner, att denna anläggning, oaktadt den blifvit gjord på statens bekostnad, fått gro igen — utan att någon brytt sig om att hålla kanalen öppen till det djup, hvartill den ursprungligen anlagts — så har man skäl att fråga, huruvida det verkligen kan vara värdt att bevilja medel till en sådan anläggning, i synnerhet när man icke har någon som helst säkerhet för att den framdeles kommer att underhållas, så att icke om några år samma förhållande kommer att upprepas. Är det då underligt att utskottet önskar, att Kungl. Maj:t måtte se till, huruvida det finnes utsikter för att anläggningen skall kunna underhållas, att å ena sidan ifrågasättes, huruvida icke vederbörande kommuner skulle kunna lämna något bidrag, och att å andra sidan, då en betydande rederiförelse har fördel af denna trafikled, man ifrågasätter, huruvida icke från detta håll några bidrag möjligen skulle kunna åstadkommas, samt att man slutligen, på grund af hvad i den kungl. propositionen förekommer om den stora betydelse denna trafikled har för staden Marstrand och västkusten i allmänhet, ställer i utsikt, att möjligen något bidrag borde kunna lämnas af landstinget? Finner Kungl. Maj:t att detta är omöjligt, så läser väl Kungl. Maj:t icke underlåta att upplysa Riksdagen om förhållandet.

Jag ber att i detta sammanhang få erinra om ett anslag, som för någon tid sedan beviljades till Vaddö kanal. Det är ju icke fullt jämförligt; men där ställdes det i utsikt, att man skulle kunna upptaga afgifter, som skulle öfverlämnas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Med dessa afgifter skulle sedan i *första rummet* kostnaderna för kanalens underhåll bestridas och återstoden skulle tillfalla dem, som lämnat bidrag. Här har åtminstone varit en mycket god anledning för utskottet att göra en jämförelse.

Man har sagt, att denna kanal skulle hafva en stor militär betydelse. Därom är intet tvifvel, och därom hafva också myndigheterna uttalat sig, men af de utlåtanden, som förekommit, framgår dock icke att de militära intressena ensamt skulle motivera arbetets företagande på statens bekostnad.

Jag ber att, såsom ett ytterligare skäl för att man i denna fråga bör gå försiktigt till väga, få fästa uppmärksamheten på att Bohuslän så nyligen som år 1898 fått ett anslag på 404,440 kronor till upprensning af farleden mellan Marstrand och Fjällbacka. Af detta anslag anvisades 150,000 kronor år 1899, 200,000 år 1900 och resten år 1901. Vidare är en stor och dyrbar järnväg under anläggning i Bohuslän, hvilken anläggning redan nu belöper sig till en kostnad af 16,000,000 kronor, och ytterligare anslag för samma ändamål ställas i utsikt. Om man således önskar, att statsutskottet, med hänsyn till de inskränkta tillgångarna, skall

söka bereda landets olika delar såvidt möjligt lika förmåner, så tror jag, att man kan medgifva, att det icke är skäl att gå för hastigt till väga i fråga om beviljandet af ett sådant anslag som det ifrågasatta.

Jag tillåter mig återkomma därtill, att åt den motivering, som utskottet begagnat, icke kan gifvas den tydning, att utskottet skulle underkänna behovet af så beskaffade anläggningar som denna. Tvärtom har utskottet för att möjliggöra den velat hos Kungl. Maj:t anhålla om en undersökning dels i fråga om bidrag från annat håll och dels i fråga om underhållet för framtiden.

Af dessa skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Lagerbring: Jag har begärt ordet egentligen för att ytterligare understryka hvad de två förste ärade talarne yttrat om det olämpliga i den motivering, som statsutskottet här använt för sitt yrkande om afslag på Kungl. Maj:ts proposition.

Det vill jag gärna erkänna, att man i tider af knapp penningtillgång måste med mycken varsamhet bevilja anslag för ändamal, som icke äro alldeles oafvisliga för stunden. Men däraf följer dock icke, att man behöfver motivera afslaget på sådant sätt, som utskottet här gjort. Det synes mig, som om den del af den siste talarens anförande, som just gick ut på att Riksdagen i år har anledning att vara försiktig med nya anslags beviljande, vore en alldeles tillräcklig anledning. Men att jämnställa Albrektsunds kanal med åar och smärre farleder är verkligen icke riktigt. Albrektsunds kanal är icke någon å — det kanske herrarne känna till — och det är icke heller någon sådan där obetydlig farled, som intresserar endast en mindre trakt. Nej, det är en del af hela den stora bohuslänska inomskärsfarleden, som verkligen spelar en ofantligt stor roll för kustfarten från Norge ända till Göteborg, och för denna farleds upprensning har Riksdagen redan beviljat — såsom den siste talaren erinrade — mycket stora och beaktansvärda belopp, för hvilka Bohuslän står i mycket stor tack-samhetsskuld till Riksdagen. Men då har det icke varit fråga om att fästa sådana villkor vid dessa anslags beviljande. Hvarför skall man då, när det är fråga om anslag till upprensning af denna del af inomskärsfarleden, fästa sådana villkor vid anslaget beviljande? Jag kan icke finna något skäl anfördt härför.

Hvad beträffar möjligheten att af andra få sådana bidrag, som här talats om, så har det redan af föregående talare upplysts, att någon sådan möjlighet icke finnes. Den utredning, utskottet här begär, kan jag lämna på rak arm. Man kan icke få någonting från det fattiga Marstrands stad; man kan icke få någonting från det enda rederi, hvars ångbåtar kunna passera Albrektsunds kanal — de öfriga hafva så stora båtar, att de äfven efter upprensningen icke kunna passera kanalen — och man kan icke få någonting från ägarne till de fiskebåtar och fraktskutor, som skulle passera denna kanal. Såsom herrarne kunna förstå, är det icke möjligt

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

Begärdt an-
slag för ut-
vidgning af
Albrektsunds
kanal.
(Forts.)

att få någonting från dessa. Den utredningen kan man således säga vara på förhand gifven.

Det har också talats om, att det för passageraretrafiken skulie vara af stor betydelse att slippa farleden väster om Klöfverön genom Sillesund. Jag har själf med en sådan båt som Svensksund varit förhindrad att denna väg komma fram till Marstrand. Det var för några år sedan utlyst ett fiskaremöte där, och under färden dit uppstod en så stark storm, att den gamle erfarne lotsen ombord på Svensksund förklarade, att om jag ville fortsätta färden, så svarade han hvarken för båten eller för besättningen. Under sådana förhållanden var det ju ingen annan utväg än att vända. Jag har anfört detta för att visa, att äfven för fartyg af den beskaffenheten är denna farled icke någonting att leka med, och det skulie icke hafva varit oäfvat, om man före ärendets afgörande kunnat få den siste ärade talaren eller ännu bättre statsutskottets ledamöter placerade på en sådan där liten fraktskuta, som under stark storm skulie taga sig fram väster om Klöfverön. Kanhända då voteringen skulie hafva utfallit något annorlunda, om den företagits strax efter den färden — förutsatt att de ärade ledamöterna af statsutskottet då varit i kondition att kunna votera.

Ja, jag kunde säga mycket mera i denna fråga, men jag vill icke längre upptaga kammarens tid. Jag endast beklagar, att det icke finnes utsikt att åtminstone få ett mindre anslag till påbörjande af arbetet. Jag får således — därtill nödd och tvungen — i likhet med föregående talare yrka bifall till utskottets hemställan eller, kanske rättare — ty bifall vill jag icke yrka — yrka, att motiveringen till utskottets hemställan uteslutes. Bifall till utskottets hemställan blir det nog mitt yrkande förutan.

Herr Swartz: Då statsutskottets motivering blifvit så starkt angripen, skall jag be att få yttra några ord till dess försvar.

Frågan gäller ju uteslutande, huruvida denna farled är att anse såsom ett sådant statsintresse, att den bör uteslutande med statsmedel upprentas och underhållas, eller huruvida vid detta statsintresse äro fästa jämväl särskilda lokala intressen, hvilket då bör komma till uttryck därigenom, att från deras sida bidrag lämnas till arbetets utförande och underhåll, det vill med andra ord säga, huruvida man skall i detta fall såsom i åtskilliga andra, då fråga varit om större och viktigare farleder, lämna ett statsanslag utan villkor eller för detsammes åtnjutande uppställa samma villkor, som varit och äro af Riksdagen bestämda för åtnjutande af bidrag från det anslag på 300,000 kronor, som Riksdagen är efter år beviljat till upprentning af åar och farleder. Jag ber redan nu att i detta sammanhang få påpeka, att de ärade talare, som yttrat sig angående detta anslag, hafva — helt säkert oaf-siktligt — inlagt en annan betydelse i detta anslag än den, som enligt Riksdagens beslut är med detsamma äsyftad. De hafva nämligen skjutit in ordet »smärre» framför »farleder», när de talat om åtnjutande af bidrag från detta anslag. Detta ord står icke i

Riksdagens beslut, sådant detta beslut finnes återgifvet i Riksdagens skrivelse af år 1899, mom. 2. Där står om detta anslag, att det lämnas till understöd af brobyggnader och företrädesvis mindre hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder. Således har ordet »farleder» icke någon som helst inskränkande bestämmelse framför sig, och jag är också i tillfälle att kunna upplysa därom, att från detta anslag hafva medel beviljats till sådana farleder, som icke precis kunna likställas med åar, t. ex. Blockholmssundet utanför Västervik, som också är af stor betydelse för tillträdet till Västerviks hamn.

Nu är frågan: är denna Albrektsunds kanal att anse såsom en farled, hvilken man uteslutande af statsintresse är tvungen att underhålla, eller finnes det några särskilda intressen, som böra bidraga jämväl från orten. I denna fråga har statsutskottet funnit sig hafva en ledning i åtskilliga punkter af den föreliggande utredningen.

Det är visserligen sant, att den vid 1840—41 års riksdag beslutade upprensning utfördes uteslutande på statens bekostnad. Men detta gjordes på grund af den motivering, att man ville bereda en farled för kanonslupar från Göteborg till Karlstens fästning. Att detta behof nu icke fortfar, behöfver icke påpekas. År 1877 verkställdes en utredning af styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader. Denna styrelse hemställde eventuellt om statsanslag eller också, att kanalen finge upplatas åt enskilde mot rättighet att upptaga kanalafgifter. Det synes således, att man den tiden — om också blott alternativt — hade den uppfattningen att kanalens upprätthållande icke var ett uteslutande statsintresse, utan att det just var det enskilda intresset, som ansågs kunna drifva fram saken. Sedan förföll hela denna fråga genom Kungl. Maj:ts beslut år 1894. Så återupptogs frågan år 1899 och 1900. Var det på initiativ af representanter för staten i allmänhet? Nej, det var på initiativ af Göteborgs och Bohus läns landsting. Det beslöt att på sin bekostnad låta verkställa undersökning angående denna farleds djup. Jag tror, att statsutskottet i denna omständighet kan hafva haft ett godt stöd för den uppfattningen, att särskildt inom Göteborgs och Bohus län finnes ett speciellt lokalt intresse, som i denna fråga gör sig gällande vid sidan af det allmänna intresset. Det lyser också tydligt igenom i alla de uttalanden, som sedermera äro afgifna från ena och andra hållet och som också delvis här blifvit citerade. Stadsfullmäktige i Marstrand hafva uttalat, att denna kanal har en alldeles särskild betydelse för Marstrand. Fiskeribefolkningen i Bohuslän har uttalat, att den har en särskild betydelse för denna befolkning. Man kan således icke neka till, att det finnes ett särskildt intresse från länets sida.

Då återstår frågan: skall detta intresse tillgodoses uteslutande med statsbidrag eller skall man söka åstadkomma bidrag jämväl från representanterna för detta intresse? Att statsutskottet ställt sig på den sista ståndpunkten, det bör väl icke förvåna någon.

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

Begärdt an-
slag för ut-
viägning af
Albrektsunds
kanal.
(Forts.)

Nu har här framhållits, att Riksdagen redan har, utan att därför fordra bidrag från orten, gifvit anslag till upprensning af andra farleder i den bohuslänska skärgården, som icke äro af större betydelse än denna. För min del får jag säga, att jag icke kan i detta finna något skäl för att Riksdagen skulle gifva jämväl i detta fall. Snarare tvärtom. Har Riksdagen på det sättet helt och hållet tagit på sig hvad som skulle hafva kunnat jämväl läggas på andras skuldror, så är detta väl icke skäl för att göra så omigen.

När statsutskottet fick denna sak klar för sig, återstod frågan, huru man skulle gifva uttryck åt detta. Svaret blef helt naturligt det, som man kom till på grund af 1899 års riksdagsskrifvelse. Riksdagen har där själf sagt, att när det är fråga om farleder af denna beskaffenhet, så skola de intresserade deltaga i kostnaderna med minst en tredjedel och staten bekosta de återstående två tredjedelarna. När Riksdagen uttalat denna uppfattning, så fanns för statsutskottet ingenting annat att göra än att ställa sig på den ståndpunkten. Här har klagats öfver att den underhållsskyldighet, som skulle åläggas vederbörande, skulle blifva så betungande. Ja, det är också med ledning af Riksdagens uttalande i samma skrifvelse till Kungl. Maj:t år 1899. Där står det i mom. 12: »Alla med understöd af allmänna medel utförda arbeten skola af den eller dem, som sådant understöd bekommit, underhållas, intill dess sådan underhållsskyldighet kan varda i laga ordning ålagd eller vederbörande från underhållsskyldigheten befriats.» Det är endast detta, hvarpå statsutskottet här har velat fästa uppmärksamheten. Men att statsutskottet fäst uppmärksamheten härpå samt fordrat, att säkerhet ställes för att så sker, kan väl icke anses vara något egentligt betungande utan endast stå i öfverensstämmelse med de villkor Riksdagen den gången föreskref. Ty Riksdagen har väl icke föreskrifvit dessa villkor i annat syfte, än att de skulle efterleivas.

Således kan jag icke finna annat, än att statsutskottet haft fullt goda skäl för sin hållning i denna fråga.

Nu säger man, att dessa villkor äro omöjliga att uppfylla och att en utredning är öfverflödigt, ty svaret på densamma kan gifvas på förhand; och viingo nyss höra svaret. Det svaret hafva vi redan fatt i handlingarna i Kungl. Maj:ts befallningshafvandes utlåtande, där det står, att det är omöjligt att på enskild väg få några bidrag. Nu vill jag lämna därhän, huruvida omöjligheten är lika stor för den händelse, att från Riksdagen kommer ett beslut i denna riktning, som den var, innan Riksdagen fattat sitt beslut och man således hade utsikt att få alltsammans från Riksdagen. Men i hvilketdera fallet som helst kan jag icke förstå, att det skall vara alldeles absolut omöjligt. Man säger, att det är omöjligt få något från fiskeribefolkningen och att det är omöjligt få något från Marstrand. Det kan ju hända, att så är, men jag vill erinra om att det dock finnes en korporation, som representerar det hela, och som just genom det inlägg den gjort i

frågan visat sig representera det hela. Jag tror icke, att det är omöjligt att åstadkomma bidrag från denna korporation — landstinget — och är frågan af stor betydelse, hvilket jag icke bestrider, för kustbefolkningen i Bohuslän, så är jag också öfvertygad, att med det intresse, som visat sig för frågan, landstinget skall med lätthet kunna anskaffa dessa bidrag.

Hvad underhållsskyldigheten beträffar, så kan man tänka sig flera sätt att lösa denna fråga. Kan man icke lägga denna skyldighet direkt på kommunerna, så skulle man kunna tänka sig, att det blefve tillåtet att upptaga en kanalavgift af passerande fartyg för att därmed bestrida kanalunderhållet; och är det så som det säges här i handlingarna, att det kan hända, att fartyg få blifva liggande flera dagar för storm, om icke Albrektsundskanalen blir upprensad, så tror jag nog att det skall vara möjligt att af dem, som eljest skulle blifva liggande, kunna uppbära en afgift, utan att detta kan sägas vara för dem något betungande, då ju ett flera dagars uppehåll naturligtvis kostar dem mycket mera.

Med anledning af hvad jag haft äran anföra ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Herr Pettersson, Fredrik: Jag skall icke yttra många ord, men jag kan icke låta stå obesvaradt, hvad den siste ärade talaren sade, då han ville förringa denna farleds betydelse, såsom icke varande ett statsintresse. Jo, mina herrar, då Riksdagen beslutat anvisa medel till upprensningen af en inomskärsfarled genom Bohusläns skärgård längs kusten upp till Fjällbacka och denna farled redan fullbordats mellan Marstrand och Fjällbacka, så ingår denna kanal såsom en integrerande del i denna inomskärsfarled, hvilken för att den skall komma till sin rätta betydelse fordrar denna slutlänk i förbindelsekedjan. Från den sidan sedt är denna kanal således ett statsintresse, och då det talas om att för Marstrands stad, för fiskeribefolkningen och för de intressen, som representeras af landstinget, denna kanal är af stor betydelse, så tror jag, att om man lägger ihop alla dessa intressen, så blir ett ganska stort statsintresse tillgodosedt genom denna farled. Upphjälpandet af denna kanal afser för öfrigt icke ett nytt företag, utan endast vidmakthållandet af ett redan befintligt. Staten gick nämligen i författning om denna upprensning redan på grund af 1841 års Riksdags beslut. Nu är kanalen igensvämmad, det är svårt äfven för mindre farkoster att komma igenom den, och snart sagdt den enda påminnelsen om kanalens existens är en gammal gubbe, som står på stranden med en håf och begär afgift, när man sitter fast i leran i inloppet till en farled, som knappast finnes annat än på kartan.

Denna fråga har varit å bane och gått igenom pröfning i alla instanser samt remitterats mellan myndigheterna ända sedan år 1877 och icke förty vill man påstå, att den ej är utredd. Men det är så i Sverige, att när det gäller en fråga, som man vill undanskjuta, så säger man, att den icke är tillräckligt utredd,

Begärdt anslag för utvidgning af Albrektsunds kanal.

(Forts.)

Begärd an-
slag för ut-
vidgning af
Albrektsunds
kanal.

(Forts.)

eller i bästa fall skrifver man till Kungl. Maj:t och begär ny utredning. Jag undrar emellertid, huruvida icke denna anmärkning om bristande utredning är grundad mindre på ett lefvande intresse för frågans lyckliga lösning än på en önskan att få densamma undanskjuten till en obestämd framtid. Och så mycket är säkert, att skjutes frågan undan på de skäl och med de förbehåll om bidrag, som utskottet anfört, så kommer det trots alla de förklaringar som lämnades af den siste ärade talaren att stäcka alla sådana företag kring Sveriges kuster både i öster och väster. Riksdagen har på sista tiden understödt flera sådana företag, t. ex. Väddö kanal och Hanö hamn i Blekinge. Där var det särskildt vid det sistnämnda företaget idel ortsintressen, som gjorde sig gällande, men utan tvekan gaf Riksdagen likväl sin röst för att hjälpa dessa uppreningsföretag.

För min del ömmar jag i denna fråga icke så mycket för ångbåtsrederierna, utan för mig gäller det i främsta rummet att hjälpa fraktfarten. Mångfaldiga gånger har jag sett betydande fiskeri- och fraktflottor kvarligga i Marstrands hamn för storm. Denna hamn är snart sagdt världsbekant; Marstrands fästning är den första landkänning man har, och till hamnen dit söker man sig in — men att komma dit och dån är ofta svårt i saknad af ifrågasvarande förbindelseväg. Det är därför jag skulle önskat, att detta anslag blifvit beviljadt. Denna farled är en allfarväg; den sökes icke blott af närboende, utan af alla, som måste fram på denna stråkväg. Den är en kärkommen och ofta nödvändig tillflyktsort för alla seglare på västkusten, som måste vid annalkande oväder söka skydd där.

Då, som sagdt, de ifrågasatta villkoren äro af den beskaffenhet, att de enligt mitt förmenande skulle hindra alla dylika företag i framtiden, och då dessa villkor skulle beteckna en ny väg, som Riksdagen vill slå in på, så kan jag icke vara med om utskottets motivering. Jag säger i likhet med föregående talare på denna sida, att jag helst skulle velat yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Men då jag väl förstår, huru svårt det skulle vara att få igenom ett sådant yrkande, så vill jag inskränka mig till att hemställa, att utskottets förslag bifalles med uteslutande af motiveringen.

Herr Wijk: Jag skall be att få återtaga mitt yrkande om ogillande af motiveringen och att i stället få förena mig med den ärade talaren på bohuslänsbänken i hans yrkande om motiveringens uteslutande.

Herr Dieden: På de af åtskilliga talare här anförda skäl tillåter jag mig yrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats: 1:o att

utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med uteslutande af motiveringen; och 3:o, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af det under 3:o, här ofvan upptagna yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr talmannen upptog hvar och ett af de återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga det ena eller det andra till kontraposition i den förestående voteringen, och förklarade herr talmannen sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till det under 2:o, upptagna yrkandet.

Jämväl om kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att i hufvudvoteringen öfver statsutskottets utlåtande n:o 31 kontrapositionen skall innehålla bifall till utskottets hemställan med uteslutande af motiveringen, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har såsom kontraposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 58.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å hvad statsutskottet i sitt utlåtande n:o 31 hemställt, skall bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 60.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 14 och 17 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 32 angående löneförbättring åt vaktmästaren vid justitieombudsmansexpeditionen, och

n:o 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af till förra militiebostället Wirshult n:o 1 och Kålshult n:o 1 i Kronobergs län hörande jordområden jämte hemmanet Wirshult n:o 1 tillhörig andel i vattenkraft,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 17 innevarande mars bordlagda utlåtanden:

n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 4 kap. 8 och 9 §§ strafflagen, och

n:o 39, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om lagfart å fång till tomt i municipalsamhälle eller köping m. m.,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ifrågasatt af
skaffande af
penninglotte-
rier.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 14 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 40, i anledning af väckt motion om skrivelse till konungen angående afskaffande af penninglotterier m. m.

Herr Tamm, Hugo: Herr talman! Den nu gällande lagstiftningen på detta område har af lagutskottet riktigt karakteriserats så, att »lagstiftningen beträffande lotteriväsendet hos oss står — — faktiskt på den ståndpunkt, att lotterier kunna få inrättas efter medgifvande i hvarje särskildt fall». Rättare sagdt, är det ju egentligen en förbudslagstiftning, från hvilken på grund af konungens ekonomiska lagstiftningsrätt han äger att dispensera.

Denna dispensationsrätt utöfvas, hvad beträffar penninglotterier af Kungl. Maj:t och i fråga om andra lotterier af Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Jag tror således, att man med rätta kan säga, att detta är en förbudslagstiftning, från hvilken dock undantag kunna medgifvas, och att denna tolkning ursprungligen gjort sig gällande, därom lärer väl icke tvifvel råda. De af herrarne, som voro med, då förslag om ett teaterlotteri första gången framkom, torde erinra sig, på hvilket undangömdt sätt detta förslag att våga sig på ett lotteri då förelåg. Där förekom inuti Kungl. Maj:ts proposition, uti hvilken af Riksdagen begärdes ett mindre anslag, ett uttalande, att Kungl. Maj:t var betänkt på att, för att åstadkomma hvad han önskade, medgifva inrättandet af ett lotteri. Statsutskottet lät det passera, och från den stunden veta vi allt för väl, hurusom, så snart något behof för teaterändamål eller dylikt förekommit, dessa penninglotterier tillgripits. Man kan säga, att de blifvit tillåtna till och med så långt som den svenska marknaden i det fallet har varit i stånd — och kanske litet mera — att förtära den andliga föda, som på det viset blifvit den erbjuden.

*Ifrågasatt af
skaffande af
penninglotte-
rier.
(Forts.)*

I afseende åter å de små lotterierna, vet jag icke, hvilken herrarnes erfarenhet är; min erfarenhet är den, att jag åtminstone dagligen får anbud på att komma och köpa lotter och dylikt för än det ena, än det andra ändamålet — ändamål, som sträcka sig långt utöfver »svenska konstidkares understöd och uppmuntran» och dylikt, hvarom i författningen särskildt talas. Det är icke säkert, att icke om detta liksom om allt annat gäller, att »l'appetit vient en mangeant», då det är det lättaste och behagligaste sättet att, så snart man har någon svårighet att komma öfver eller något ändamål man vill vinna, gå in till Kungl. Maj:ts befallningshafvande och begära att för det ifrågavarande ändamålet få pungslå den sin nästa, som man kan klämma ut något ifrån. Kungl. Maj:ts befallningshafvande står då faktiskt i den allra svåraste ställning. Jag förmodar, att de flesta Kungl. Maj:ts befallningshafvande tänka: vi hafva medgifvit den och den, vi medgifva alla, där icke något särskildt är att erinra. Atminstone förefaller det mig, att det skall i detta fall vara mycket svårt för Kungl. Maj:ts befallningshafvande att göra en skillnad, och jag saknar icke alldeles anledning att säga, att vid ombyte af Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillvägagångssättet i fråga om dessa medgifvanden väsentligen förändrats inom samma län. Å ena sidan har man således en lag, som egentligen i teorien förbjuder lotteriers medgifvande, å andra sidan är praxis den, att numera lotterier allt mer och mer begagnas.

Då framställer sig denna fråga: är det skäl att bibehålla lagen i den form, som den nu har? Är det icke då rättare och bättre, att man lagenligt ordnar detta så, att man får det under bestämdare former? Jag skall icke alls gifva mig in på den mångomtalade frågan om det moraliska eller rätta i dessa lotterier; den föreligger icke här. Äfven om jag skulle gå in på hvad lag-

Ifrågasatt af-
skaffande af
penninglotterier.

(Forts.)

utskottet här säger, att »om berörda lagstiftning skulle erhålla formen af lag, tillkommen genom beslut af Konung och Riksdag gemensamt, borde därför i utskottets tanke denna lag så affattas, att hufvudgrunderna för den nuvarande rättstillämpningen lämnades orubbade», — äfven om detta skulle blifva lagens innehåll, så, ehuru jag icke delar denna åsikt, anser jag det dock vara bättre, att man har en lag, som säger hvad som är tillåtet, än att man oupphörligen dispenserar från en lag, som egentligen är en förbuds lag. Jag kan icke finna annat, än att en sådan lagstiftning är skadlig; åtminstone ökar den icke aktningen för lagen, utan snarare tvärtom.

Det är således på dessa hufvudsakligen formella grunder, som jag yrkar afslag.

Jag vill tillägga, att jag tror det vara nyttigt, att ett lagförslag framkomme, äfven ur den synpunkten att man därigenom möjligen skulle kunna få reda på hvad Riksdagen och dess ledamöter önska i denna fråga, för hvilken man nu oupphörligt kryper undan.

Jag anhåller om bifall till den reservation, som af herr Zetterstrand m. fl. afgifvits.

Herr Leman: Den föregående talaren har yrkat bifall till den af herr Zetterstrand med flera afgifna reservationen, uti hvilken yrkas, att Riksdagen »ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning om lotterier». Inom utskottet debatterades lifigt frågan därom, huruvida lagstiftningen om lotterier skulle erhålla formen af lag, tillkommen genom beslut af Konung och Riksdag gemensamt, eller formen af förordning, beslutad af Kungl. Maj:t allena. Jag för min del har alltid hållit strängt på att där grundlagen inrymmer åt Riksdagen rätten att deltaga i lagstiftningsarbetet, där skall Riksdagen icke öfverlämna beslutanderätt åt Kungl. Maj:t allena, men att, å andra sidan, Riksdagen ej heller skall ingripa i Kungl. Maj:t ekonomiska lagstiftning. Nu har, enligt mitt förmenande, ur konstitutionell synpunkt intet inträffat, som kan betinga, att Konungens rätt med afseende å denna i ekonomisk lagstiftningsväg utfärdade förordning skulle hafva förändrats. Senast år 1880, då Riksdagen gjorde framställning hos Kungl. Maj:t med anledning däraf, att en art af penninglotterier, med kringgående af 1844 års författning, bedrefs i sammanhang, bland annat, med en viss litterär förlagsverksamhet. Riksdagen anhöll då, att Kungl. Maj:t måtte tillse, att något sådant icke borde få förekomma, och detta var anledningen till den senaste år 1886 utfärdade s. k. lotteriförordningen.

Så länge detta ämne tillhör Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, ligger det naturligtvis i Konungens makt och myndighet att dispensera. Jag erkänner emellertid villigt, att det är en olämplig lydelse, som denna förordning fått, då den börjar med

att penninglotterier äro förbjudna. Det hade varit bättre, om i stället föreskrifvits — menige man skulle hafva förstätt detta lättare — att utan Kungl. Maj:ts tillstånd penninglotterier icke må inrättas. Men för hvar och en, som känner vår lagstiftning, är det klart, att i fråga om hvarje ekonomisk författning — den må innehålla förbud eller icke — gäller, att, när Konungen ensam äger att besluta om författningens utfärdande, det är han ensam, som äger att meddela dispens.

*Ifrågasatt af
skaffande af
penninglotte-
rier.*

(Forts.)

Hvarje förordning kan ju behöfva revideras, men det har många gånger i denna kammare betonats, att man icke skall ingå till Kungl. Maj:t med en skrifvelse, därest icke åtminstone vederbörande utskott kan påvisa någon väg till förbättring. Nu har den föregående talaren yrkat bifall till en reservation, som afser, att »Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstiftning om lotterier». Hvad vet Kungl. Maj:t då om hvad Riksdagen tänker? Icke någonting alls. Här har icke sagts, att förslaget bör gå i den och den riktningen, att man vill afvärja den och den olägenheten; utan om denna kammare bifaller herr Zetterstrands med fleres motion och Andra Kammaren gör detsamma, så blir det en tom skrifvelse till Kungl. Maj:t, utan att Kungl. Maj:t vet hvad Riksdagen vill.

Det är på dessa grunder, herr talman, som jag för min del får yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Tamm, Hugo*, att Kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla det förslag, som innefattades i den af herr Zetterstrand med flera vid utlåtandet afgifna reservationen.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 14 och 17 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 41, i anledning af väckta motioner om införande af lika rösträtt och proportionell valmetod vid val till stadsfullmäktige, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 14 och 17 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

*Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.*

Om tillsittande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.).

Friherre Tamm: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag skall börja med att betyga min aktning och mitt erkännande åt det arbete, som motionären nu såväl som förut nedlagt och nedlägger till industriens fromma. Men detta erkännande kan icke gå så långt, att jag utaf égard för honom kan vara med om ett förslag, som jag anser dels otydligt, dels också i nuvarande stund obehöfligt.

Utaf utskottets betänkande synes, som om jag skulle stå tämligen isolerad från utskottets öfriga ledamöter. Där finnes, jämte min reservation, endast anteckning om att en person låtit anmäla, att han icke varit vid den slutliga behandlingen af utskottets betänkande närvarande. Jag tror mig icke träda grannlagenheten för nära, om jag säger, att jag vet hans uppfattning vara ungefär i öfverensstämmelse med min, sådan som den fått sitt uttryck i reservationen.

Då jag nu ber att med några ytterligare ord få yttra mig angående utskottets betänkande, tillåter jag mig att, enär utskottet i hufvudsak har instämt med motionären, vända mig mot motionen själf, åtminstone till en början.

Där klagas först öfver organisationen af vår högsta administrativa myndighet, regeringen. Om detta också måste erkännas vara grundadt, så hafva vi erfarit, att vi från konstitutionsutskottet hafva att förvänta ett förslag till lättnad i regeringsbestyren, om införande af en regeringsrätt, till hvilken de administrativa besvärsmålen skulle från regeringen öfverflyttas. Därigenom skulle större tid lämnas åt departementscheferna att sysselsätta sig med andra ärenden, och då skulle icke heller någon klagan behöfva framföras däröfver, att hänsynen till statsrådets förmåga tages hufvudsakligen från bedömandet af deras ämbetsmannaskicklighet och att afseende mindre fästes vid deras duglighet i fråga om tillgodoseende af industriella och nationalekonomiska intressen. Jag tror för öfrigt, att just för närvarande de ledamöter af Konungens råd, som skola sysselsätta sig med industrien, äro sådana, som blifvit till sina befattningar utnämnda icke på grund af ämbetsmannaduglighet, utan just på grund af sitt deltagande i det ekonomiska lifvet; jag syftar härmed på statsministern, chefen för jordbruksdepartementet och chefen för finansdepartementet.

Behöfva vi nu verkligen ett nationalekonomiskt råd? Jag hyser den meningen, att här finnes ganska godt om nationalekonomiska råd redan förut i vårt land. Vi hafva i det fallet landtbruksakademien, vi hafva hushållningssällskapens ombud och deras sammanträden, vi hafva hushållningssällskapen själfva — om hvilka för några dagar sedan i denna kammare uttalades, att deras hundraåriga verksamhet varit af den beskaffenhet, att man icke borde behöfva tänka på att ersätta dem med något annat, liksom deras inflytande icke borde minskas — vi hafva köpmannaföreningar, vi hafva handtverks- och fabriksföreningar, vi hafva sågverksägarnes garantiförening, vi hafva bruks societeten såsom

representant för järnhandteringen, vi hafva svenska slöjdföreningen och vi hafva handels- och sjöfartsnämnderna. Finnas icke sålunda, mäntro, alldeles tillräckligt många institutioner, till hvilka Kungl. Maj:t kan vända sig för att erhålla de råd och anvisningar, som äro behöfliga?

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

Den handels- och sjöfartskommitté, som nyligen var samlad, har till Kungl. Maj:t gjort framställningar i särskilda ämnen, men denna kommitté förkastade förslaget om att införa hvad man skulle hafva kunnat kalla och hvad kommittén själf kallade en handels- och sjöfartsriksdag. Jag vill för min del icke godkänna, att i titeln på något nationalekonomiskt råd inlägges ordet »riksdag», ty Riksdagen är en och kan icke vara flera.

Här finnas dessutom ett nyligen inrättadt järnvägsråd, men erfarenheten om detta råds verksamhet har ännu icke kunnat leda till något bedömande, huruvida man bör fortgå på den vägen, om man skall utveckla detta till ett mera generellt nationalekonomiskt råd eller huru man i det fallet eljest skall gå till väga. Jag tror, att man bör afvakta resultatet af järnvägsrådets arbeten, innan man fortgår vidare.

Här finnes ytterligare en annan institution, hvilken dock af samma utskott, efter hvad jag kunnat förmärka, icke tillerkännes något så särskildt stort värde, och det är den statistiska tabellkommissionen, hvilken icke funnit nåd för utskottets ögon, då utskottet vid behandlingen af en annan motion har sysselsatt sig med dess verksamhet.

Och slutligen finnes Riksdagen själf. Jag har i min reservation tillåtit mig hänvisa på huruledes inom Riksdagen initiativ kunna tagas och till Kungl. Maj:t framföras, och det vill jag hoppas att man icke hädanefter måtte underlåta att göra. Ja, det har till och med visat sig, att man under denna riksdag kunnat gå en genväg, som, efter hvad jag tror, åtminstone icke är af grundlagen förutsedd, då nämligen enskilda personer kunnat framställa sig såsom lidande och fått bevillningsutskottet att, med begagnande af den utskottet tillkommande motionsrätt, framställa deras önsknings.

Således finnes det nog alldeles tillräckligt med sådana institutioner, men de äro icke samarbetande, och det är en centralisation, som man här önskar. Detta synes mig emellertid ej vara så fördelaktigt; det är bättre att hafva skilda institutioner, som med full sakkännedom kunna yttra sig öfver sitt ämne och i vissa fall därtill äga en mycket stor lokalkännedom, såsom exempelvis handels- och sjöfartsnämnderna — det är bättre att låta dem hvar från sitt håll afgifva yttranden och sedan kunna sammanställa dessa till att gifva ett vittnesbörd för landet i dess helhet.

Här klagas nu öfver hvad som gjorts i Norrbotten — öfver att man där anlagt stora järnvägar och bryter mycket malm, som ej här förädlas utan exporteras. Jag vill fråga: äro dessa järnvägar verkligen för närvarande räntelösa? Verkar ej denna malm-brytning däruppe något gagn och det just i ett hänseende, för

*Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.*

(Forts.)

hvilket motionären ifrår, nämligen till skapande af en för Sverige så fördelaktig handelsbalans som möjligt? Denna malmexport tillför ju dock landet stora penningssummor.

I slutet af samma stycke heter det: »Det skall vara ett bra rikt land, som så slösar bort sina millioner eller kanske i längden milliarder.» Ja, så rikt blir nog Sverige icke; det var en amerikan, som sade, att Sverige blir ett rikt land först när man kan bränna gråsten. Men jag vill fråga: skulle det hafva varit något särskildt lyckligt, om vi här haft ett nationalekonomiskt råd, som hindrat att järnvägarna i Norrbotten kommit till stånd, och därigenom hindrat, att malmbrytningen däruppe, åtminstone vid den tid som skett, blifvit verklighet?

Motionären kommer sedan in på ett annat bedröfligt kapitel, nämligen hushållningen med våra skogar. I det afseendet föreligga emellertid just för närvarande åtskilliga förslag till förbättringar och jämväl ett lagförslag angående bättre vård af såväl allmänna som enskildes skogar. Samma är förhållandet i fråga om vattenfallen och likadant med sjöfarten. På dessa områden drifvas för närvarande arbeten af så omfattande beskaffenhet, att någon särskild framställning därutinnan ej torde vara erforderlig.

Det är sant, att kapitalbildningen i Sverige ännu icke blifvit så stark, att man, såsom i England, kan depensera stora summor för att bilda betydande rederier. Och det är mycket ledsamt, att kapitalbildningen här går så långsamt, men den är dock ingalunda obetydlig. Om herrarne se efter i redogörelserna från sparbankerna, skola ni där finna, att svenska undersåtar där ha mycket stora tillgodohafvanden, hvilka visst ej minskas utan årligen ökas.

Det heter här vidare, att »endast på industriens område kunna verkligen glädjande framsteg påvisas». Ja, för min del tror jag detta vara sant; men det synes mig icke stämma väl öfverens med de bedröfliga skildringar, som vi ofta nog i denna kammare få höra om industriens nödställda belägenhet och om den hjälp, som industrien måste erhålla för att bestå i täfingen med andra länders, därvid det särskildt talas om de produktionsöfverskott, som de stora utländska fabriker, hvilka konkurrera med oss, skicka hit. För min del får jag säga, att inom handelspolitiken jag ej sett något mera glädjande symptom än det, att man i Tyskland kommit under fund med olägenheten åtminstone för staten att få i Tyskland för en tysk produkt betala högre pris än det, hvartill samma vara levereras i Neapel eller England. Det synes mig vara ett godt varsel för framtiden, då till och med den tyska regeringen fäst sin uppmärksamhet vid att staten får på detta sätt betala vida för mycket för sina skenor och sitt krut.

Att fackföreningssystemet och arbetarnes uppmarsch till medbestämmanderätt i fråga om det industriella arbetets utförande inverka menligt, är en sanning, men detta gäller i precis lika hög grad på andra ställen; och då här är fråga om en jämförelse med andra länder, synes mig att de i detta hänseende icke äro bättre situerade än vi.

Jag ber att få erkänna riktigheten af ett uttryck i motionen, då det nämligen där heter, att »tiden bör nu vara inne att sörja för ökning af landets inkomster. Men för att detta må kunna ske, fordras: skarpare aktgifvande på vårt lands ekonomiska intressen; planmässig, bättre ledd nationalekonomi; sakkunniga och intresserade mäns utredning och förslag till hvarje års Riksdag om bästa sättet att steg för steg främja näringslifvet; enklare former och snabbare behandling af frågor, som beröra näringslifvet, så att de ej dödas genom årslänga skrifverier eller orimlig formalism». Detta anser jag vara fullkomligt riktigt; men jag vill anmärka, att äfven andra saker därvid äro af vikt, nämligen att man vinner en större arbetsifver och mindre gynnar statssocialismen på frihetens bekostnad, samt att man åstadkommer hvad jag tror vara det för industrien viktigaste, nämligen en bättre och lättare afsättning för våra produkter, i hvilket afseende vi för närvarande stå oss ganska klen. Men någon snabbare behandling af ärendena tror jag knappt kunna vinnas genom inrättandet af ett centralt nationalekonomiskt råd; sådant går nog bättre genom ärendenas behandling i departementen med tillhjälp af tillkallade sakkunnige.

Här talas vidare ännu en gång om att från regeringens sida sällan tages något initiativ till näringslifvets främjande, och att därför vore skäl inrätta ett nationalekonomiskt råd. Det nationalekonomiska rådet skulle således regera. Nu är det tämligen gifvet, att om tillräckligt kraftiga män sitta i det nationalekonomiska rådet och detta skall rådfrågas, komma de att trycka stämpeln af sin kraftiga vilja på regeringshandlingarna; men detta lär väl ej vara rätta sättet att gå till väga. Nej, som jag nyss sade, jag tror, att här ej bör vara så många band, utan mera frihet för den enskilde att taga det initiativ, hvartill han kan äga kraft. Jag tror, att det vore mycket bra, om det funnes många sådana personer som motionären, nämligen då han vill omsätta sina idéer i handling, men icke då han föreslår skrivelser till Kungl. Maj:t. Enligt min mening skriva vi till Kungl. Maj:t alldeles för mycket.

Det är slutligen ännu några uttalanden i motionen, som jag ber att få sysselsätta mig med. Där förekommer på sid. 14 en redogörelse för huru andra länder gått till väga i afseende å införandet af korporationer, liknande detta nationalekonomiska råd. Jag föreställer mig, att det är mycket värdefullt att få dessa upplysningar, men en märkvärdig omständighet ber jag därvid att få påpeka. Något nationalekonomiskt råd förekommer icke exempelvis i England; och då England velat ha reda på, huru man skulle kunna för dess industri tillgodogöra sig allt hvad under sista tiden blifvit på det området uppfunnet och utträttadt, har man icke sammankallat något stort nationalekonomiskt råd, utan man har skickat ut några förståndiga personer — och hvart? Jo, till Amerika, där man icke heller har något nationalekonomiskt råd, utan hufvudsakligen stöder sig på det enskilda initiativet hos dess mycket kraftiga folk. Svaret på de rechercher, som af dessa personer gjorts, föreligger redan och innehåller mycket af intresse.

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

Här ligger för närvarande under behandling hos Kungl. Maj:t äfven en framställning af Sveriges allmänna handelsförening om inrättande af handels- och industrikammare. Denna framställning har af Kungl. Maj:t remitterats till handels- och sjöfartsnämnderna och till yrkesföreningar i städerna. De inkomna yttrandena äro i allmänhet tillstyrkande; och det vore synd att afbryta detta arbete. I denna framställning till Kungl. Maj:t säges, att man på handels- och industrikammare uppställer de fordringar, att *dels* deras sammansättning blir sådan, att olika grenar inom handel och industri blifva jämnt representerade, och *dels* de olika kamrarna inom samma land anordnas efter en gemensam, enhetlig plan.

Utskottet har lämnat en historik öfver sträfvandena i vårt land på det af motionären åsyftade område. Ända från 1819 och till den dag, som i dag är, hafva därutinnan gjorts en mängd olika framställningar. Många, ja, de flesta hafva gått i den riktning, som här af motionären föreslås. Men hvart och ett af dessa förslag har sedan blifvit så olika bedömdt, att knappt något däraf står kvar; och de olika yttrandena äro sinsemellan så divergerande, att de ej heller äga något värde. Detta synes visa, om ej annat, svårigheten att åstadkomma ett förslag, som kan accepteras. Här kommer åter fram, att det är det enskilda initiativet, kraften och intresset hos de enskilde, som skall föra industrien framåt — icke ett allt för långt drifvet regelbindande.

Utskottet säger sig slutligen icke kunna förorda en sådan framställning till Kungl. Maj:t som den af motionären föreslagna. Men hvad föreslår utskottet i stället? Jo, utskottet föreslår, att, enär meningarna äro så delade om hvad som bör göras, initiativet därutinnan bör lämnas åt regeringen — en regering, en landets högsta administration, hvilken dock förut af utskottet fränkants all kraft och all förmåga att taga något initiativ. Det vore väl då åtminstone riktigt, att utskottet sade, hvad det önskar af regeringen.

Såsom jag redan nämnt, pågå här utredningar i en mängd af just de frågor, hvilka af motionären åberopats till stöd för hans yrkande på bildandet af ett nationalekonomiskt råd — så med skogshushållningen, med handels- och sjöfartsnäringen, med frågan om handelskammare, med vattenfallsfrågan och med torfindustrien. Vore det icke då synd att sätta en damm för dessa påbörjade arbeten och möjligen göra dem obehöfliga genom att indraga dem under ett centraliseradt råd, som möjligen hyser andra åsikter än dem, hvilka hittills varit vid dessa arbeten bestämmande? Är det icke bättre att låta dessa arbeten fullbordas och utmynna i detaljerade förslag, som sedan kunna tagas under pröfning?

Herr grefve och talman! Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Lithander: Denna fråga gäller egentligen, huruvida de svenska näringarnas förkofran och våra nationalekonomiska intressens tillvaratagande äro af så stor vikt, att de böra äga egen

representation, egna målsmän vare sig inom eller utom regeringen? För herrarne alla är känt, att i de allra flesta länder finnas särskilda statsdepartement för näringarna, vanligen ett gemensamt för handel, industri och sjöfart. Det är ju likaledes för oss bekant, att vi aldrig haft något sådant departement, och att nu icke heller ringaste utsikt finnes för dess inrättande. Under sådana förhållanden frågas: äro sådana målsmän för näringarna af behovet påkallade, för att dessa i vårt land må rätt omhuldas, eller äro de obehöfliga? Om detta sistnämnda skulle vara fallet, hvarför finnas då sådana departement i de flesta länder? Och om de åter äro behöfliga, men hos oss icke ringaste utsikt gifves att erhålla ett sådant departement, torde det ju icke vara alldeles omotiveradt, om man söker intressera Riksdagen för något, som här kunde blifva en ersättning. Det är ju intet annat, som för närvarande begäres, än att få underställa denna fråga Kungl. Maj:ts pröfning genom den här föreslagna underdåniga skrifvelsens af-låtande.

*Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.*
(Forts.)

Jag ber, innan jag går vidare, att få yttra några ord i anledning af ett påstående, som den högt ärade ordföranden i utskottet fälde i slutet af sitt anförande, nämligen att utskottet skulle hafva fränkänt regeringen all kraft och duglighet, och att således afsändandet af denna skrifvelse just till denna regering vore olämpligt. Jag ber om förlåtelse, ett sådant yttrande finnes hvarken i motionen eller betänkandet, ej heller har det muntligen blifvit framställt.

Under behandling i utskottet af denna fråga har jag såsom motionär haft den tillfredsställelsen, att ingen af utskottets ledamöter funnit sig föranlåten att förneka tillvaron af den efterblifvenhet på näringslifvets område, hvilken jag i motionen påvisat, och för hvars afhjälpan jag velat intressera Riksdagen. Dock hade jag den motgången, att utskottets högt ärade ordförande oakadt detta reserverade sig mot hvarje åtgärd i motionens syfte till förmån för det svenska näringslifvet. Af såväl den vid betänkandet fogade reservationen som ock af det yttrande vi här åhört synes mig framgå, att den högt ärade ordföranden vill häfda den uppfattningen, att det är bra som det är. Jag kan naturligtvis, med den uppfattning åt hvilken jag sökt gifva uttryck i motionen, icke dela en sådan åsikt. Tvärtom har jag i motionen framhållit faktiska förhållanden, som synas mig visa, att det är mycket illa såsom det är. Att jag följaktligen icke kan anse de i reservationen och sedan nu här anförda skälen för afslag hafva någon betydelse, är därför helt naturligt, och med kammarens tillåtelse skall jag underkasta dem en kortfattad granskning.

Det säges i reservationen, och vi hafva redan hört detsamma närmare här framhållas, att »i vårt land finnes ett stort antal institutioner och föreningar, som äro i tillfälle att lämna råd och anvisningar af det slag, som skulle tillkomma det nationalekonomiska rådet». Ja, det är sant, att det finnes föreningar och in-

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.
(Forts.)

stitutioner i vårt land, som arbeta och sträfvat till näringarnas bästa. Men har man någon erfarenhet om att dessa föreningar kunnat eller fått träda fram till regeringen för att gifva råd? Och ifall de hafva gjort det, har man någon erfarenhet om att dessa råd — jag tror knappt, att något sådant förekommit — blifvit hörsammade? Nej, visserligen icke. Jag har t. o. m. egen erfarenhet därom, att en förening, bestående af trettio riksdagsmän och tjuguförman framstående män i en landsort, vändt sig till regeringen för att erbjuda sina tjänster, då en stor nationell angelägenhet skulle främjas, med den för föreningen ganska förödmande utgången, att den icke ens fick svar på sitt erbjudande. Vid den påtagliga stora nytta som kunnat uträttas för det allmänna fästades alltså litet eller intet afseende.

Det är otacksamt att bemöta förevarande reservation, då den högt ärade reservanten icke nu är närvarande, men jag ber dock att få påvisa innehållet af reservationens andra stycke, där reservanten, med erkännande af att många framställningar i likhet med den nu af mig framburna blifvit gjorda till förmån för näringarna i vårt land, dock yttrar, att de alltid »med rätta», såsom han säger, blifvit tillbakavisade. Det svenska näringslivets historia utvisar, att redan i början af förra århundradet framställningar gjordes om inrättande af en särskild representation för näringarna. Man anhöll, att en konselj skulle utses af erfarne handlande och slöjdidkare samt andra kunnige män. Medlemmarna i detta råd skulle utses af vederbörande statssekreterare med skyldighet likväl att underställa valen konungens pröfning. Syftet med denna konselj var, att styrelsen, så vidt möjligt utan kostnad för staten, skulle erhålla den öfversikt af handeln och därmed sammanhängande näringar, som den annars icke kunde vinna. Så resonerade man då, snart för hundra år sedan. Upprepade framställningar af samma beskaffenhet ägde rum under föregående århundrade. Jag skall i detta hänseende hänvisa till Andra Kammarens betänkande, hvilket innehåller en mycket noggrann redogörelse härför. Hvad som förundrar mig är, att den högt ärade reservanten kan säga, att tillbakavisandet af dessa förslag skedde »med rätta». Äro då icke näringslivets intressen af sådan vikt för ett land, att man kan begära, att de på något särskildt sätt böra omhuldas? Och om förslag i sådan riktning framställts, men gång på gång tillbakavisats, oaktadt de framkommit från mycket vederhäftigt håll och blifvit väl motiverade, kan man då, såsom den ärade talaren, säga, att det är *med rätta* dylika förslag icke vunnit godkännande? Mig synes, att man snarare med rätta kan klaga öfver tillbakavisandet.

I tredje stycket säger reservanten: »att inom andra länder vissa slag af nationalekonomiska råd inrättats, må vara en sanning, men utskottet har icke ådagalagt några storartade resultat af deras verksamhet, icke ens att någon verksamhet blifvit af dem utförd, och deras blotta tillvaro utgör intet bevis för deras nytta». Det är mycket riktigt, att Första Kammarens tillfälliga

utskott icke ådagalagt detta, men sådant är därför icke uteslutet, och dessutom förefinnes helt visst — därom är jag öfvertygad — den kunskap, som saknas i utskottets utlåtande, hos den högt ärade reservanten. Det heter också i Andra Kammarens tillfälliga utskotts betänkande i frågan, att »från flere af de länder, där dylika råd blifvit inrättade, särskildt från Belgien och Würtemberg, föreligga uttalanden om den påtagliga nytta dessa institutioner därstädes medfört». Detta strider ju alldeles mot reservantens nyssnämnda yttrande.

Här har nyss af friherre Tamm påvisats, att Riksdagen är den lämpliga institutionen för att sköta våra ekonomiska frågor och näringsfrågor, och det vill jag ingalunda bestrida, men åtminstone har i Andra Kammarens utskotts utlåtande framförts den uppfattningen, att Riksdagen icke är så alldeles lämplig därtill. Och den erfarenhet man äger gifver icke vid handen, att förslag rörande näringslifvet låta sig så synnerligen lätt genomföras i Riksdagen. Jag har själf den uppfattningen, att frågor rörande industri, handel och sjöfart öfver hufvud taget hafva mycket liten resonansbotten i Riksdagen, och detta därför att näringarna här äro så fåtaligt representerade. Försöker man i svenska Riksdagen förfäktat deras intressen, blir man en »ropandes röst i öknen».

Här säges i reservationens sista stycke: »ett helt folk måste — såsom utskottet anför — liksom den enskilde individen väl sköta sin ekonomi och planmässigt arbeta på sin materiella förkofran, men därifrån är vägen lång till skyldigheten för ett helt folk att sköta den enskilda individens ekonomi». Jag ber om förlåtelse, hvarken i motionen eller i utskottets utlåtande är det så illa uttryckt hvad man afser med ett nationalekonomiskt råd, att man har rätt att påbürda oss afsikten att på detsamma, på regeringen eller på Riksdagen öfverflytta skyldigheten att sköta den enskildes ekonomi. Hvad jag föreslagit gäller det helas väl, gäller hela det svenska näringslifvet; det är för det jag uppifrån vill hafva en bättre, kraftigare ledning än det hittills har haft. Och vilja vi något se på förhållandena samt erkänna dem, skola vi ovillkorligen komma till den öfvertygelsen, att vi äro mycket efterblifna på näringslifvets område, mycket sorgligt efterblifna. Hade man lyssnat till de röster, som under föregående århundrade höjdes till förmån för näringarna, och tillsett, att dessa fått sina särskilda målsmän, så tror jag för min del, att förhållandena varit mycket lyckligare än de i närvarande ögonblick äro.

I motionen har jag så fullständigt framhållit hvad jag har att säga rörande detta ämne, att jag icke vill upprepa det, men jag skall bedja att för kammaren få meddela, hvad Andra Kammarens tillfälliga utskott anför gentemot de åsikter, som uttalats af den högt ärade reservanten. Andra Kammarens utskott säger nämligen:

»Under de senare åren har inom vårt land vuxit upp ett starkt medvetande därom, att i många hänseenden mycket är att göra

*Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.
(Forts.)*

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.
(Forts.)

för att landets naturliga tillgångar må bättre än nu sker tillgodo-
göras. Samtidigt därmed hafva röster äfven höjts med yrkande,
att intressen af så genomgripande betydelse för samhället som
näringslivets icke längre böra sakna tillfälle att på ordnad och
lagbestämt sätt göra sina åsikter och kraf gällande.

Gifvetvis kan Riksdagen ensam härvidlag icke vara till fyllest
såsom representant för näringarna. Den sammansättes alltmera
med hänsyn till rent politiska förhållanden; icke så, att de olika
näringarna äro säkra på att däri blifva företrädda. Såsom i mo-
tionens påpekats, äro äfven, med undantag för jordbruket, närin-
garna ytterst obetydligt representerade i vår Riksdag.

Icke heller inom regeringen kunna de olika näringarna på-
räkna att ständigt äga sakkunniga representanter. Ty äfven om
dess ledamöter numera icke i samma omfattning som tillföre
utses inom ämbetsmannaklassen, är det dock tydligt, att äfven de
regeringsledamöter, hvilka förut ägnat sig åt praktiska värf, ej
kunna hafva förskaffat sig en allsidig öfverblick öfver hela det
ekonomiska området.»

Det är åsikter, som jag fullständigt delar, och hvilka svår-
ligen torde kunna gendrivas. — Ett annat litet stycke på några
få rader skall jag äfven bedja få meddela kammaren, eftersom
detta utskottsbetänkande först för en liten stund sedan utdelats,
och kammarens ledamöter sannolikt ännu icke haft tid att taga
del däraf. »Utskottet anser», heter det, »lika med motionären, att
inrättande af ett råd eller en nämnd af sakkunnige inom olika
grenar af näringslivet bör vara ägnadt att, till näringarnas
fromma, åstadkomma en behöflig och förut saknad *växelverkan*
mellan dessas idkare och statens myndigheter, en växelverkan,
som vid behandling af ekonomiska frågor komme att medföra ökad
insikt och ökad förmåga till nyttiga initiativ.» Då man önskar
åstadkomma en växelverkan mellan näringarna och regeringen,
har man ju icke underkänt regeringens förmåga eller duglighet,
såsom här nyss yttrades, utan man har endast önskat, att närin-
garna själfva genom sina egna representanter, sina egna utöfvare
måtte få tillfälle till växelverkan med regeringen, så att deras
uppfattning och tankar om hvad som bör göras till näringslivets
befrämjande måtte direkt komma till regeringens kännedom samt
för Riksdagen framläggas och icke såsom hittills blifva förglömda
och tillbakaskjutna, ty detta har faktiskt varit förhållandet med
näringslivets intressen.

Skulle vi icke kunna komma öfverens om den saken, att ett
land, som hufvudsakligast lägger an på export af råvaror och
halfabrikat, går på den väg, som leder till utarmning? Har man
värdefulla naturtillgångar, bör man väl i en klok hushållnings
intresse tillse, att de blifva använda på ett sätt, som lämnar någon
behållning för landet, och framför allt så, att landets invånare
därigenom beredas sysselsättning och förtjänst. Jag kan icke se,
att så varit förhållandet hos oss.

Jag vill ock nämna en annan näringsgren, där misshushållning råder i häpnadsväckande grad. Det uppgifves nämligen, att lika stor virkeskvantitet, som exporteras, förfäres i de norrländska skogarna. Om det beräknades, hvad landet förlorat genom att så mycken skog blifvit förspild, skulle man komma till häpnadsväckande summor. Förlusten har dock icke legat ensamt däri, att virket förfarits, utan därvid har också framträdt en annan sorglig effekt, nämligen att det virke, som legat och ruttnat, förhindrat de uppspirande plantornas fortkomst, så att vi icke hafva fått skog igen. Och lika visst som att skogen är och förblir den värderikaste delen af vår nationalförmögenhet, ifall vi värda densamma, lika säkert är, att i motsatt fall, om vi icke värda den, om vi icke äro tillräckligt förståndiga att tillvarataga dessa stora naturliga tillgångar, kommande generationer skola falla en hård dom öfver oss. Förhållandet är nämligen sådant, att en väl värdad skog lämnar tre à fyra gånger större afkastning än den som icke vårdas; detta gäller skog i allmänhet, men om man tager bergslagsskogar, lära de lämna tio gånger mer afkastning om de vårdas, än såsom ovärdade. — Detta är dock ett kapital, som väl är värdt eftertanke, och något för ett blifvande nationalekonomiskt råd att handskas med.

Jag skulle nu icke heller hafva omnämnt malmexporten vidare än jag redan gjort i motionen, om icke den högt ärade reservanten framdragit detta ämne. Äfven i detta afseende tycktes friherre Tamm anse ställningen bra sådan den är och framhöll fördelen af att genom export af malm kunna förhindra handelsbalansens tillväxt. Ja, det är nu visserligen ett sätt att motarbete denna tillväxt, men ett sätt, som man svårligen kan gilla. Det är ju mycket svårt att rätt uppskatta värdet af de tillgångar, som finnas i våra malmberg, men man torde icke missa taga sig, om man säger att de äro mycket betydande. Huru länge de kunna räcka med den rofbrytning, som nu äger rum, är också svårt att säga, men sannolikt kan det icke blifva så ofantligt länge, då så enorma kvantiteter utföras, som nu är fallet. Kan det vara öfverensstämmande med en god folkhushållning, med en rätt omtanke om landets ekonomi, att man gör stora uppoffringar från statens sida endast och allenast för att vi hastigast möjligt må blifva af med våra naturliga rikedomar? Så förefaller det mig hafva skett i Norrland. Man har byggt dyrbara järnvägar, som icke hafva annat ändamål än att fortast möjligt förskaffa andra länder denna malm, som där förädlas, med bland annat den verkan, att afsättningen af vårt eget järn däraf skadas. En sådan beräkning kan enligt min uppfattning icke accepteras såsom god.

Äfven i annat afseende äro här egendomliga förhållanden rådande. Mellersta Sveriges bergsbruksägare få i frakt för sina malmer betala 40 procent mer än Gellivara-bolaget. Denna skillnad uppstår därigenom, att under det den för mellersta Sverige gällande taxan för viss frakt af malm upptager afgiften till 4 kronor 60 öre, är denna enligt taxan för banan Gellivara—Luleå

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.

(Forts.)

2 kronor 75 öre. Frakten af malm blir sålunda, såsom jag sade, 40 % dyrare i mellersta Sverige än i öfversta Norrland, och skillnaden för 1901 års export utgjorde 1,665,000 kronor. Genom denna billigare frakt gifves sålunda åt de bolag, som äga dessa malmberg och drifva brytning där, ett rundligt exportpremium, endast för att vi skola blifva af med dessa så värdefulla tillgångar. — Detta kan aldrig vara rätt.

Hvad vattenfallen angår representera de helt visst många millioners värden, men huru användas de, och hvad gör staten för att underlätta deras användning, för att ställa dem till industriens förfogande? Intet! Om möjligt lägger den hinder i vägen.

I vårt land skulle skeppsbyggeriet och skeppsfarten vara en mycket naturlig näring, men huru uppmuntras denna af staten? Hvem tager sig egentligen an densamma och får den något stöd uppifrån? Nej visserligen icke! Jag vill icke gå igenom flera af dessa anledningar till klagan, som finnas, utan jag vill blott uttala min förhoppning, att åtminstone Första Kammaren, som ju alltid visat varmt intresse för näringarna, äfven i detta fall måtte välvilligt upptaga det förslag till deras upphjälpande, som nu föreligger.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenfalk: Då man finner motstånd såsom här mot en idé, om hvars riktighet man är fullt öfvertygad, kommer man på den tanken, att skulden till detta motstånd kanske i mycket ligger hos idéens egna vänner, som icke lyckats göra målet och vägen till detsammans ernående tillräckligt klara. Det är därför som jag icke kan undgå att yttra några ord i ärendet, som, om det icke vinner erkännande i dag, kommer igen en annan gång, ehuru jag märker, att kammaren önskar att få frågan afgjord så fort som möjligt. Jag skall försöka att vara kort, om jag än icke kan lofva vara så kort, som måhända kammaren skulle önska.

Det är ju en odisputabel sanning, att industriens liksom jordbrukets framgång i främsta rummet är beroende på driften och skickligheten hos dem, som ägna sig däråt. Man skall dock icke ringakta det starka stöd, som en insiktsfull, vaken och initiativrik administration kan gifva åt desamma. Hvar har man någonsin sett ett land med rik och kraftig industri, som varit illa styrdt? Ingenstädes. Är det ej då naturligt att söka en form, hvarigenom det allmänna kan tillvinnas den sakkunskap, som finnes hos industriens män och hvilken icke kan undvaras inom administrationen utan fara för misstag i lagstiftningen och öfver hufvud i alla åtgärder rörande industrien?

Detta är den väsentliga innebörden såväl af motionärens framställning som af öfriga vid flera tillfällen framställda förslag i denna fråga, förslag som utskottet till en del uppräknat, men som

skulle kunna fullständigas. Särskildt vill jag nämna, att jordbrukarne, som ju icke äro kända för att synnerligen älska förändringar, som icke klarligen gagna dem, hafva genom hushållningssällskapens ombud ingått till jordbruksstyrelsen, och denna till Kungl. Maj:t, samt Kungl. Maj:t till Riksdagen med förslag till ett jordbruksråd. Det var fullständigt utarbetadt och skulle, om jag minnes rätt, kosta 4,000 kr. om året. Därmed var afsedt att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att i hvarje större eller mindre fråga inhämta upplysningar från Sveriges skickligaste och kunskapsrikaste jordbrukare; men förslaget föll. Det är bestämdt en sanning, hvad både utskottet och motionären påstå, att vi stå långt efter Europas kulturstater i fråga om organisationer i detta afseende. Icke så, att det icke hos oss praktiseras att höra sakkunnige; vi se ju hurusom, så fort en skrifvelse af någon omfattning rörande industrien inkommer till Kungl. Maj:t, den första åtgärden är att tillkalla sakkunnige, hvilka vi kalla en kommitté. Men denna form är numera icke ensamt tillräcklig.

Jag ber i öfrigt endast få tillägga några ord med afseende på den reservation, som utskottets herr ordförande framställt, och jag gör det så mycket hellre, som jag är öfvertygad att de skäl, som däri äro anförda, innefatta det väsentliga, som motståndarna till denna idé om inrättande af industriråd hafva att framföra. Han påpekade, att det finnes en massa institutioner här i landet, som kunna gifva bra upplysningar. Ja, det finnes det. Men han har själf anmärkt, att de icke samarbetade, och det är nog också riktigt; men därtill kommer, att de äro utsedda att såsom styrelse för det ena eller andra intresset bevaka dess angelägenheter, men det torde vara en allmänt erkänd sats, att den, som har ansvar för beslutet, bör äga rätt utse dem han vill rådfråga, och dessa råds ledamöter böra därför utses af Kungl. Maj:t.

Det förekommer i reservationen en sats, som jag icke är säker på att jag förstår rätt. Reservanten säger: »ett tillfälligt arbetande råd utan personligt ansvar läser icke komma till utträta närmelsevis samma nytta som målmedvetna och kraftiga personer med full handlingsfrihet.» Men här är icke fråga om att mäta, huruvida den ene eller den andre utträttat mest, här är icke fråga om att inskränka makten och rörelsefriheten hos dessa handlingskraftiga personer. Det är alldeles tvärtom meningen att styrka deras kraft och gifva dem i händerna det viktiga vapen, som ligger i en noggrann insikt om en mängd faktorer, som äga inflytande på de ärenden de skola handlägga, men hvilka icke med säkerhet kunna bedömas utan upplysningar af personer, som närmast träffas af de åtgärder som ifrågasättas.

Den ärade reservanten tror icke, att järnvägsrådet, som framtvungits just af det motivet, utträttat något. Ja, att *visa* det är ju svårt utan att framlägga redogörelse för alla de råd det gifvit, men nog har jag den uppfattningen, att det varit ett viktigt stöd för järnvägsförvaltningen. Antingen har det tillstyrkt en ifrågasatt åtgärd — och då kan den beslutande vara ganska säker på

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.

(Forts.)

att vara på rätt väg — eller också afstyrker det den, och om detta afstyrkande, efter noggrant öfvervägande, lämnas utan afseende, har chefen haft den stora vinsten att kunna noga pröfva hvad som kan sägas emot hans förslag.

Reservanten har heller icke velat erkänna nyttan af de institutioner, som i detta afseende finnas inom andra länder. Han säger att utskottet ej förebragt bevis därom. Nej, sådana har icke heller jag här tillgång till, men det vågar jag säga, att såvidt de personer, som jag ville kalla till vittnen, ville komma, skulle otaliga af de utaf Europas mest framstående män, som vare sig såsom skriftställare eller såsom arbetande sysselsatt sig med dessa frågor, här vittna om den nytta, som dessa institutioner gjort.

Betrakta t. ex. det närliggande Preussen, som, hvad man än må hafva att säga mot dess ämbetsmän i ett eller annat afseende, dock enligt allas medgifvande är ett väl administrerat land. Man säger väl, att den tyske arbetaren har att för sin duglighet tacka värnplikten. Ja, jag erkänner villigt dess uppfostrande betydelse, men å andra sidan är det insedt och erkänt af tyskarne själfva, att en betydande faktor för utvecklingen af landets industri varit den alltid vaksamma och initiativrika administrationen, som alltid låtit sig angeläget vara att med uppmärksamhet följa näringslifvet och söka befrämja detsamma, hvilket kunnat ske genom den beröring med näringsidkarne, som på flera vägar stått dem till buds.

Slutligen kommer reservanten in på ett område, där jag delvis är med, delvis mot honom. Han säger, att vi framför allt skola akta oss för att skapa något, som skulle kunna kallas för en näringsriksdag. Det är också min åsikt. Vi böra hålla strängt på att *råd* och *representation* äro olika saker, och skola vi göra något i frågan, är det *råd* vi behöfva och icke någon *representation*.

Reservanten har också uttalat, att man icke bör söka inskränka den enskildes frihet att sköta sin ekonomi. Bevara oss därifrån! friheten — naturligtvis inom de gränser statsintresset sätter — är lifsluften för industrien. Någon annan frihet är här ej i fråga än frihet för statsförvaltningen att inhämta råd, som sätter den i stånd att fylla de stora kraf, som ställas och med skäl böra ställas på densamma.

Med dessa mina åsikter i frågan är det ledsamt, att jag måste tillägga, att jag icke kan gå in på det föreslagna skrifvelseförslaget, och skälet därtill ligger däri att jag fruktar att den sak jag ifrar för eller inrättandet af näringsråd, skulle mer skadas än gagnas af en skrifvelse som den här föreslagna. När Riksdagen beslutar en skrifvelse till Kungl. Maj:t, är det väl en rättmätig fordran, att däri angifvas de yttre konturerna af den inrättning man önskar, att man klart angifver målet, dit man vill komma. Men det har icke utskottet gjort. I klämman frågas, om ett råd skulle vara af betydelse, och i sådant fall, huru det skulle inrättas. Det kallas stundom råd, stundom representation. Jag tviflar om att Kungl. Maj:t, då Han mottager denna skrifvelse, har någon

uppfattning om hvad för slags institution det i verkligheten är som Riksdagen önskar.

Motionären söker väl vara något tydligare och ingår mera på organisation än utskottet. Så fordrar han väl, riktigt enligt min mening, att ledamöterna skola tillsättas af Kungl. Maj:t, men önskar, att rådet skulle bland annat hafva till uppgift att verka för införande af enkla former och snabb expedition af frågor, som beröra näringslivet, samt före början af riksdagen hvarje år framlägga för regeringen utredningar och förslag att steg för steg höja och främja näringarna.

Skall det blifva ett ämbetsverk, som har uppsikt öfver andra ämbetsverks expedition!

Jag föreställer mig, såsom jag sagt, att, om Kungl. Maj:t får en sådan skrifvelse i hand, det skall blifva svårt för Honom att veta hvad Han skall göra.

Jag tackar emellertid — oaktadt jag kommit till detta slut — motionären, som bragt denna fråga å bane, och det vill jag säga honom, att han kan vara öfvertygad, att skulle slutet blifva, att skrifvelseförslaget icke antages, är därmed denna fråga icke kastad ur världen.

Herr Almström: Då jag begärde ordet, hade jag endast ämnat yrka bifall till utskottets förslag med bifogande af ett par anmärkningar emot ett par punkter af motionen, men till följd af den förste högt ärade talarens på stockholmsbänken yttrande ser jag mig därjämte tvungen att uttala en gensaga mot en del af hvad han yttrat.

Hvad nu till en början motionen angår, så föreslås däri tillsättande af ett råd, bestående af 10 personer. Jag anser, att inom ett råd med så få ledamöter icke kan inrymmas den sakkunskap inom industrien och handeln, som erfordras för att de yttranden, det skulle komma att afgifva, skola blifva af något värde. Jag anser, att den korporation, som föreslås, icke bör vara ett ämbetsverk, utan snarare en representation. Jag är däri af en mening, alldeles motsatt den siste talarens. Ledamöterna böra ej heller tillsättas af Kungl. Maj:t ensam, utan man skulle därvid kunna följa det af Belgien gifna exemplet och låta Kungl. Maj:t tillsätta en del och de öfriga ledamöterna väljas af olika korporationer i landet. I det betänkande, som 1883 års kommitté angående kommerskollegii ombildning afgaf, finnas flera uppslag gifna, som skulle kunna vara till nytta. Såsom motionären föreslagit och om personerna tillsättas af Kungl. Maj:t, finge man endast ett nytt ämbetsverk; och detta alltför fåtaligt, för att kunna göra den nytta, som med förslaget afses. Om något skall vinnas, bör rådet bestå af så många personer, att därinom kan inrymmas en så mångsidig kännedom som möjligt om landets näringar.

Mot den ärade talaren på stockholmsbänken ber jag att, då han ansåg, att det redan finnes korporationer, till hvilka Kungl. Maj:t kan vända sig, när han behöfver upplysningar rörande

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.

(Forts.)

näringsarna, få påminna, att om ock sådana finnas för landtbrukarne i form af eget departement och jordbruksstyrelse och för den näring han själf representerar i järnkontolet, så saknas liknande inrättningar för öfriga näringar och för handeln. Beträffande handels- och industriföreningarna, hvilka enligt hans åsikt skulle utgöra de organ, till hvilka Kungl. Maj:t har att förlita sig, vågar jag, med den kännedom jag har om dem, bestämdt säga, att såsom de nu äro organiserade, på olika sätt i olika delar af landet, kunna de icke lämna fullständiga och fullt tillförlitliga yttranden. De måste för att blifva kompetenta därtill sammansättas på annat sätt.

Han nämnde äfven svenska slöjdföreningen såsom ett organ för industrien. Jag ber att till honom såsom ordförande för denna förening få hemställa, om den kan anses representera Sveriges industri. Jag tror han skall blifva mig svaret skyldig. Dess verksamhet rör sig visserligen på industriens område, men i så liten omfattning, att den alls icke kan ha anspråk på att representera Sveriges industri och näringar.

Talaren hänvisade vidare till den ifrågasatta regeringsrätten. Jag gör mot den samma anmärkning som mot ett nationalekonomiskt råd af 10 personer; den blir ett ämbetsverk, där icke den sakkunskap, som erfordras, kan finnas att tillgå. Det är nog sant, att, såsom han yttrade sig, näringsarnas framgång ytterst beror på de enskildes initiativ och förmåga att sköta sig — men i vår tid måste nog industriidkarne sluta sig tillsamman för att få sina intressen tillgodosedda; och hvad beträffar Riksdagen, hvilken han äfven nämmer såsom ett organ, där regeringen kunde få upplysningar, ber jag att få framhålla, huru litet Sveriges industri är representerad i den. Såväl i Första som i Andra Kammaren utgöra representanterna för den ett fåtal.

Den ärade talaren framhöll vidare faran af centralisation. Ja, kunde centralisation undvikas, så vore det nog bra, men erfarenheten har på alla områden visat, att om några intressen skola drifvas fram, måste det ske genom sammanslutning.

Den engelska regeringen, sade den ärade talaren, förfar på annat sätt. Den skickar ut kunnige män till andra länder för att taga reda på förhållandena, och på grund af de uppgifter, som dessa insamla, kommer regeringen med sina förslag. Jag tror icke, att den engelska regeringen alltid lyckats så väl häruti. Jag känner mycket noga ett fall, där engelska regeringen skickade ut sakkunnige till flera stater i Europa för att taga reda på vissa förhållanden, men det förslag, som regeringen därefter framlade, var sådant, att inom den industri, förslaget gällde, nästan alla Stor-Britanniens industriidkare, som det berörde — jag vill minnas att de voro 700 — opponerade sig med den effekt, att regeringen måste tillbakataga detsamma. Jag får ock säga att, med det sättet att inhämta upplysningar — genom utsändandet af s. k. sakkunniga personer, som icke äro yrkesmän, de må vara hur

teoretiskt bildade som helst — blir dock den kännedom om förhållandena, som de kunna inhämta, ganska ytlig.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, utan ber att få yrka bifall till utskottets kläm. Jag har velat yttra hvad jag sagt, på det att de tankar jag har om ett nationalekonomiskt råd, eller hvad det må komma att kallas, måtte komma in i protokollet, och jag beder få återupprepa, att, om motionen leder till någon åtgärd, den korporation den afser icke bör ordnas som ett ämbetsverk, icke tillsättas af Kungl. Maj:t ensam, och att den bör blifva så mångtalig, att därinom kan finnas största möjliga sakkunskap och kännedom om våra näringar.

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Herr Åkerman: För min del anser jag såväl den ärade motionären som utskottet högst betydligt hafva öfverskattat värdet af det råd, motionären föreslagit. I mina ögon kommer nämligen detta råd att allt för mycket sväfva i luften, saknar behörig rot och så att säga rygg. Skall ett sådant råd blifva till någon fördel, tror jag, liksom den siste och i fullständig motsats till den näst siste talaren, att det bör framgå från näringsidkarne själfva, i det att rådet hufvudsakligen utses af dem, om ock några få af dess ledamöter möjligen böra tillsättas af Kungl. Maj:t. Åtminstone till allra största delen bör det emellertid vara framgånget genom val af själfva de näringsidkare, hvilka detta råd skall representera. På sådant sätt kan den växelverkan mellan regering och näringsidkare, hvarom motionären nyss talat, verkligen komma till stånd, hvaremot ett af Kungl. Maj:t tillsatt råd svårligen synes mig kunna betinga en dylik växelverkan. Enligt min mening skulle näringsidkare inom distrikt, som det önska, utse industrikammare eller hvad de må komma att kallas, hvilkas uppgift skulle vara att på samma sätt representera respektive orters industri som hushållningssällskapen representera landtbruket, och liksom hushållningssällskapen redan nu utse ombud, som ärligen sammanträda här i Stockholm för att lämna regeringen råd och upplysningar beträffande jordbruket, så skulle också af industrikamrarne utsedde delegerade lämna råd i industriella frågor.

Utom hvad jag redan framhållit emot motionärens förslag, anser jag äfven, att han gifvit sitt råd en allt för stor omfattning, i det att han låtit det inbegripa allt för många näringsgrenar. För all synnerhet kan jag icke förstå, hvad landtbruket har där att göra, då detsamma redan är representeradt genom jordbruksdepartementet, landbruksstyrelsen, landbruksakademien och alla dessa hushållningssällskap, af hvilka delegerade utses, som för landtbruket bilda ett sådant råd, som här för näringslivet i allmänhet ifrågasättes. Landtbruket med därtill hörande skogshushållning och fiskerier tycker jag alldeles kunde uteslutas från representation i detta råd, då desamma ju redan äro behörigen representerade.

Då kommerskollegium är det ämbetsverk, genom hvilket, om jordbruk, skogsväsende och delvis fiskerinäring rörande frågor undantagas, alla nu ifrågavarande ärenden gå, och jag i mer än

*Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.*

(Forts.)

elfva år haft äran vara kommerskollegii chef, skall jag anhålla att för kammaren med några ord få antyda, huru förhållandena för närvarande ställa sig. Med de redan nämnda undantagen remitterar, såsom redan blifvit antydt, Kungl. Maj:t alla frågor rörande näringarna till kommerskollegium. Gifvet är, att i ett ämbetsverk, som utom chefen endast har trenne ledamöter, verklig sakkunskap icke kan förefinnas i alla de mångskiftande ärenden, som där förekomma, och Kungl. Maj:t ålägger därför i många fall kollegium att höra vissa myndigheter samt korporationer. Afven i fall, där Kungl. Maj:t icke gjort detta, anser sig kommerskollegium dock ofta böra höra vissa korporationer, då kollegium icke finner sig äga nog insikt för att alldeles på egen hand kunna afgifva råd. Ärenden som angå handel och sjöfart remitteras då till en hel mängd korporationer, som finnas i flertalet län. Så förefinnas ju handels- och sjöfartsnämnder i alla någorlunda försigkomna sjö- och handelsstäder. Vi hafva vidare för sjöfarten Nautiska föreningen samt åtskilliga befälhafvareföreningar, och i fjol bildade sig en förening, som för rådfrågning i afseende å sjöfarten nog torde blifva af största vikt, nämligen Sveriges allmänna sjöfartsförening. För råds gifvande angående sjöfarten torde således vara bra ställt redan nu. Afven handels intressen äro någorlunda väl tillgodosedda genom ej blott redan nämnda handels- och sjöfartsnämnder, utan afven Sveriges allmänna handelsförening, Sveriges allmänna exportförening, Stockholms handelskammare, Sveriges kontoristförening och åtskilliga köpmannaföreningar.

Komma vi vidare till industriella frågor, så hafva vi för utredning af dem, som angå bergshandtering, järnkontoret, för sågverksrörelsen beträffande frågor Trävaruexport- och Sågverksföreningen, för tekniska frågor Svenska teknologföreningen, Tekniska samfundet i Göteborg och Skånska ingenjörsklubben, samt för handtverkerierna rörande frågor Svenska slöjdföreningens styrelse, Centralstyrelsen för Sveriges handtverks- och industriföreningar samt Stockholms och öfriga städers handtverksföreningar. Handtverkerier och tvenne industrigrenar kunna således sägas vara på ett fullt tillfredsställande sätt representerade, men huru förhåller det sig väl med hela den öfriga industrien, som dock numera spelar en så stor och viktig roll? Jo, för den vet jag knappast någon mera representant än Stockholms fabriksförenings fullmäktige, och med allt erkännande af värdet af de upplysningar man fått från sagde fullmäktige, är det dock gifvet, att det är för litet att endast hafva dem att vända sig till för så viktiga och omfattande spörsmål som de, hvilka röra alla andra industrigrenar än bergsbruk samt sågverksrörelse, och det vore därför synnerligen önskvärdt, om industrikammare snart kunde komma till stånd här i landet.

I samband härmed vill jag fästa uppmärksamheten på att Sveriges allmänna handelsförening till Kungl. Maj:t i fjol ingått med en underdånig skrifvelse om inrättande af handels- och industrikamrar. Sådan denna skrifvelse är affattad, kan jag för min

del visserligen icke till fullo biträda den, ty den afser dels att ålägga hvarje län att obligatoriskt inrätta en sådan handels- och industrikammare samt dels, att dessa handels- och industrikamrar till hälften skola utgöras af köpmän och till hälften af industriadkare. Jag håller emellertid före, att handeln redan är så pass bra representerad, att det nu framför allt gäller att tillgodose industrien, hvarför jag ock önskar, att industrien skall få större inflytande i nu föreslagna handels- och industrikamrar än handeln, men jag tror vidare, att tiden ännu knappast är mogen att ålägga hvarje län att obligatoriskt inrätta sådana. Jag befarar, att industrikamrars inrättande ännu får lof att ordnas på frivillighetens väg, men anser högst önskvärdt, att det blir en föreskrift om huru de skola organiseras såväl i de län, där de komma att inrättas, som äfven i de större städer som önska sådana; ty utom länsindustrikamrar torde också dylika kamrar böra få inrättas i våra förnämsta industristäder. Jag önskar med andra ord större frihet i afseende å dessa industrikamrars uppstående och inrättande, än Sveriges allmänna handelsförening ifrågasatt.

Af hvad jag sagt kunna herrarne kanske känna sig föranlättna att draga den slutsats, att jag icke vill instämma i den af utskottet föreslagna slutklämman, men detta är emellertid ingalunda min afsikt, utan, ehuru jag icke väntar mig stora fördelar af det ifrågasatta nationalekonomiska rådet, åtminstone om detsamma skulle komma att tillsättas i enlighet med motionärens förslag, så vill jag dock, i syfte att, om skrifvelsen kommer till stånd, Kungl. Maj:t därigenom måtte få ökad anledning att låta verkställa en utredning, huruvida ej tiden nu är inne för inrättande här i landet af industrikamrar, ur hvilka sedermera ett nationalekonomiskt råd kan framgå, tillstyrka bifall till utskottets kläm.

Mot denna min åskädning kan visserligen invändas, att det underdåniga kommittébetänkandet af den 22 juni 1885, hvarmed Sveriges allmänna handelsförenings hemställan väsentligt öfverensstämmer, icke ledde till något resultat, men, mina herrar, sedan dess hafva tiderna mycket förändrats, och framför allt har vår industri gjort stora framsteg, hvarför man ock torde kunna hoppas, att hvad som icke kunde ske då, dock måhända låter sig göra nu, och jag ber, herr vice talman, att med anledning såväl därpå som af de skäl, jag i öfrigt framlagt, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren: Den fråga, som föreligger, synes mig vara af en utomordentligt stor betydelse. Det är ju gifvet, att då budgeten gått upp till 180 millioner, måste man tänka på, huru man skall kunna öka landets bärkraft för dessa utgifter, och man har därvidlag framhållit, hvilka betydande tillgångar vi äga i våra malmer, våra skogar och vattenfall, men man har tillika pekat på, att såsom vi nu använda eller icke använda dem, får man icke på långt när ut hvad som skulle kunna utfås. Vi få erkänna litet hvar, att det stämmer icke mycket väl med en kulturstat

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

att skicka ut råvarorna och själf icke försöka förädla dem. Emellertid synes det mig öfver hufvud taget glädjande, att ett uppsving i tankarna i detta afseende på senare tider ägt rum i hela vårt land, så att vi andligen taget stå inför uppklärande konjunkturner. Motionären, som med stor framgång och stort intresse sysselsatt sig med våra näringsfrågor, vill i detta af honom föreslagna nationalekonomiska råd se det medel, som skall hjälpa oss fram. När jag läste motionen och sedan jag hört på diskussionen, tycker jag, att det ligger mycket närmare till hands att begära ett statsdepartement för näringar, handel, sjöfart, industri, bergsbruk och hvad därtill hör. Vi hafva för icke länge sedan fått ett nytt departement för jordbruket och vänta oss stora frukter af dess verksamhet. Hvad ligger då närmare till hands och är enklare och verksammare än att inrätta ett särskildt statsdepartement äfven för jordbrukets motsatser i viss mån, industrien och öfriga näringar? Man har sagt, att den vägen blifvit försökt och att det icke lyckats. Det förvånar mig icke alls. Första gången en sådan tanke uttalas är den icke mogen till realisation. Man har sagt, att det dröjer för länge, ty det är en grundlagsändring. Ja, då är det så mycket viktigare att snarast tänka på saken. Mig förefaller, att inrättandet af ett nytt statsdepartement vore att börja uti den rätta ändan, när det gäller att föra näringarna fram till utveckling och förkofran. Jag tror, att man hinner säkrare till målet, om man arbetar i denna riktning, än om man börjar med inrättandet af den tämligen obestämda anstalt, som skulle realiserar af det föreslagna nationalekonomiska rådet. Jag har naturligtvis intet yrkande att göra.

Herr Fahlbeck: Här har under diskussionen så grundligt kritiserats hvad den högt ärade ordföranden i utskottet sagt i de tre första punkterna af sin reservation, att jag icke vill vidare uppehålla mig därvid. Blott en liten anmärkning i förbigående tillåter jag mig göra mot hans första påstående, att vi skulle äga så många slag af representationer för vårt lands näringar, att inrättandet af ett nationalekonomiskt råd skulle af den anledningen vara öfverflödigt. Den högt ärade representanten har under debatten äfven påvisat, att sådana representationer finnas, men de äro alla af så speciella slag och så litet omfattande, att, om man bortser från jordbruket, de i själfva verket mycket litet representera. Jordbruksnäringen har verkligen, det måste medgifvas, en stor och mångfaldig representation, hvilken genom det nya departementets inrättande blifvit ganska fullständig; men hvad handeln och isynnerhet industrien beträffar, saknas en sådan nästan helt och hållet, på sätt äfven den näst siste talaren framhöll.

Grundtanken i reservationen synes mig emellertid ligga uti den sista punkten, att man borde vänta sig mera af den enskildes initiativ än af alla statsåtgärder. Ja, mina herrar, jag är den siste att underskatta betydelsen af det enskilda initiativet, tvärtom, detta blir i hvarje fall det förnämsta, men det är härvidlag en

betydlig skillnad mellan stora och rika länder samt små och jämförelsevis fattiga. Ett land, som t. ex. England eller Förenta Staterna, kan åt det privata initiativet öfverlämna ting, hvilka i de mindre staterna nödvändigt måste utföras genom statens eller det allmännas försorg. Så har man i England ända till sista tiden låtit t. ex. sjukvården och undervisningsväsendet vara utslutande privata angelägenheter. Detta har där kunnat gå för sig, men i små länder med ringa resurser blir det nödvändigt att förena och organisera de spridda krafterna, om man vill vinna något resultat. Det är i detta fallet med de små nationerna som i allmänhet med småfolket bland de enskilde. Vilja de senare något stort åstadkomma, så måste de förena sig och organisera gemensamma inrättningar för de ändamål, som afses. Detta är anledningen, hvarför jag anser, att vi mera än England och Amerika äro i behof af organisation eller inrättningar af den art här föreslagits.

Vidare böra vi komma i håg, att hvad här begäres har framkommit hufvudsakligen därför, att vi sakna ett departement för industri, handel och näringar. Men, yttrade den siste talaren, är det då icke bättre, att vi upptaga denna fråga i stället för den af motionären förordade åtgärden? Helt visst har äfven den tanken varit uppe inom utskottet, men vi hafva funnit, att det lönade sig icke att nu framkomma med ett dylikt förslag. Sedan vi så nyligen fått ett jordbruksdepartement, finnes naturligtvis föga utsikt att nu erhålla ett departement äfven för industri, handel och näringar. Det föreslagna nationalekonomiska rådet är ett lämpligt surrogat eller provisorium, om man så vill kalla det, intill dess vi uti en framtid kunna få ett sådant departement. I afvaktan på det blefve därför den föreslagna institutionen för våra industri- och näringsidkare säkerligen mycket välkommen.

Just den omständigheten, att vi sakna alla lägre representativa organ för handel och industri, gör äfven behöfvet af en sådan institution särskildt påfallande. Skulle vi, på sätt en ärad talare förmenade, vänta till dess vi få industrikamrar, då fruktar jag att vi få vänta allt för länge, ty jag tror ej, att vårt land på länge är moget för sådana inrättningar, vare sig såsom obligatoriska eller på frivillighetens väg inrättade. Det är i synnerhet af denna anledning, som utskottet förordat motionärens förslag. Kanske icke alla inom utskottet hysa så stora förväntningar som motionären själf af detta råd, men det beror ju i sista hand på industriidkarne själfva och på dem, hvilka insättas uti detsamma.

Vidare har anmärkts, att hvad man begär är allt för sväfvande. Det är sant, utskottet har icke ansett sig kunna gifva någon bestämd fingervisning åt Kungl. Maj:t, huru det tänkt sig saken. Utskottet har ansett, att hvad som förekommit i motionen samt utredningen i öfrigt finge utgöra den nödiga fingervisningen, ty det har för utskottet varit svårt att kunna förorda vissa bestämda former. Jag instämmer för öfrigt fullkomligt i hvad här

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.

(Forts.)

Om tillsät-
tande af ett
nationaleko-
nomiskt råd.
(Forts.)

yttrats, att detta råd helst eller åtminstone till större delen borde väljas icke af Kungl. Maj:t utan af industriidkarne själfva, äfvensom att antalet medlemmar i detsamma borde vara större än motionären föreslagit. Men allt detta, mina herrar, är ju saker af underordnad betydelse, hvilka, i händelse skrifvelseförslaget bifalles, böra öfverlämnas åt den blifvande utredning, hvilken helt visst Kungl. Maj:t kommer att ägna denna fråga.

Jag tillåter mig förorda bifall till utskottets förslag.

Herr Benedicks: Efter de yttranden, hvilka nu senast framkommit, har jag dess bättre icke mycket att tillägga. Jag vill instämma med de senaste ärade talarne däruti, att Kungl. Maj:t icke bör, åtminstone icke annat än till en mycket ringa del, tillsätta denna rådgifvande församling, ty framför allt bör, enligt min tanke, detta råd, som det kallas, hafva till uppgift att taga initiativ, någonting, hvarför de af Kungl. Maj:t i allmänhet tillsätta råd icke plägat utmärka sig.

Det är ju, såsom förut påpekats, icke möjligt, att redan nu döma om järnvägsrådets verksamhet, men just därför anser jag mig böra erinra därom, att bland de näringar, som i det föreslagna rådet skulle representeras, är *en*, och denna af ofantlig vikt, utglömd, jag menar våra kommunikationer, hvilka jag i främsta rummet här skulle vilja hafva representerade.

Om vi se på Riksdagens nuvarande sammansättning är det ju icke ens närmelsevis så många representanter för handel, sjöfart, industri och öfriga näringar, som under ständsriksdagarnas tid. De hade åtminstone den fördelen, att yrkena kunde få sina önsningar framförda. Detta är hvad som i främsta rummet här skulle ske. Men då får man icke förbise kommunikationsväsendet, dels därför att jag tror att detta är den afdelning af regeringens verksamhet, som Kungl. Maj:t själf har minsta möjligheten att kunna kontrollera, och dels därför att här äro så många förhållanden, som borde ändras, och af dessa skäl anser jag att denna viktiga näring här bör inbegripas.

För min del ber jag få säga, att den föreslagna institutionen skulle, tvärt emot den ärade utskottsordförandens mening, verkligen utgöra en handels- och näringsriksdag, icke för att konkurrera med Riksdagen, men i samma mening, som vi man och man emellan pläga kalla järnkontorets sammanträden för järnriksdagar. På det sättet uppfattadt tror jag att detta nationalekonomiska råd skulle kunna blifva särdeles välgörande. Men å andra sidan skulle denna församling naturligtvis endast hafva en petitionsrätt — någon beslutanderätt kan ju icke här ifragakomma.

Vidare instämmer jag med dem, hvilka önska att denna representation icke må blifva så fåtalig som den ärade motionären föreslagit. Med de herrar, hvilka anse att uppgifter i afseende å jordbruk, skogshushållning och fiskerinäring icke borde ingå i det nya rådets verksamhet, vill jag instämma i fråga om de båda förstnämnda näringarna, men däremot icke i afseende å fiskeri-

näringen, ty denna näring har inom Riksdagen endast ytterst få representanter, och därför anser jag, att denna viktiga näring här borde ihågkommas.

Af hvad jag nu haft äran säga framgår helt naturligt, att jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nordenfalk: En föregående talare, herr Almström, har spelat ut ett kort, som i en annan församling kanske skulle kunna gälla något, då han varnade för att skapa ämbetsverk. Huru föga skäl han har för en dylik varning, hvad mig beträffar, torde Första Kammarens ledamöter lätt inse.

Det är ganska egendomligt, att sådana institutioner som näringsråd skola möta så stort motstånd uti ett land, som för hundra år sedan skapade det yppersta råd för lagstiftande makten. Det är för kammarens ledamöter välbekant, att Konungen ej får framlägga någon lag för Riksdagen utan att högsta domstolen däröfver först blifvit hörd. Högsta domstolen sitter därvid icke såsom domstol utan såsom en samling män, de där ingenting annat representera än sin egen sakkunskap — men det är vackert så. Jag borde af ett par talares yttranden, hvilka hade ordet efter mig, kunna draga den slutsatsen, att de för sin del skulle anse, att man finge mycket bättre utlåtanden, om man t. ex. uppdroge åt Sveriges tusentals jurister att utse tolf personer att gifva oss råd vid lagstiftningen, än dem man nu erhåller genom högsta domstolen. För min del tror jag det ej.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

Om tillsättande af ett nationalekonomiskt råd.
(Forts.)

Ja — 54;

Nej — 44.

Detta beslut skulle, jämlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 13 och 14 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 5, angående beredande af anslag för inhägnande och ordnande af de till riksbankens tomt i Kalmar hörande delar af stadsvallen, och

n:o 6, angående beviljande af anslag för ordnande af tomten till riksbankshuset i Falun,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående oäkta barns arfsrätt;

n:o 32, i anledning af väckta motioner om ändringar i lagstiftningen angående aktiebolag, samt

n:o 33, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 9 kap. 1 § giftermålsbalken m. m.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,39 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 20 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 13 i denna månad.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets den 18 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 9.

Vid föredragning af statsutskottets den 18 innevarande månad bordlagda memorial n:o 34, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslag under riksstatens nionde hufvudtitel, godkändes den af utskottet föreslagna voteringsproposition.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets den 18 i denna månad bordlagda betänkanden n:is 30 och 31 äfvensom lagutskottets samma dag bordlagda utlåtanden n:is 42 och 43.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag.

Herr *Cavalli* afgaf en motion, n:o 55, med förslag till ändrad lydelse af §§ 1 och 17 i brännvinsförsäljningsförordningen. Denna motion blef på begäran bordlagd.

Kammaren åtskildes kl. 2,³⁰ e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.